

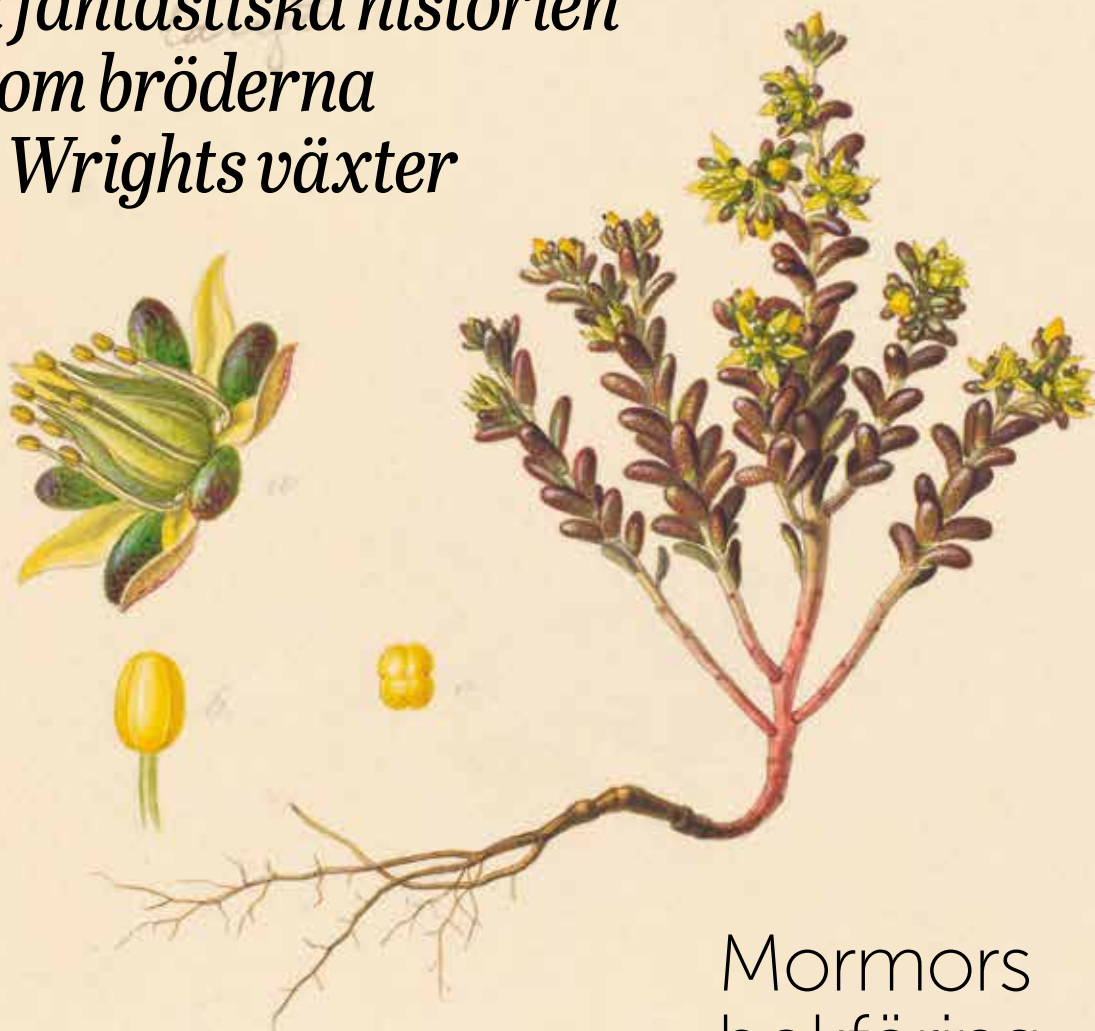
källan

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

2 / 2 0 1 7

Den fantastiska historien bakom bröderna von Wrights växter

Mormors
bokföring
blev arkivskatt

8

INNEHÅLL

- 1** Ledare
- 5** Guldkorn ur arkivet
- 6** Terrordåden filtreras genom våra turistbilder
- 7** Finland 100 – tillsammans 2017, osams 2018?
- 8** En 24 timmar lång hyllning till vetenskapen
- 12** Publikens berättelser blev magiskt drömspel
- 16** Politiskt liv med förhinder
- 19** Kråsnålsås och hattremont
- 23** Finlands sak var hans
- 24** Ellen Thesleff målade som en gud
- 28** Bröderna von Wrights växter möter äntligen sin publik
- 32** Minoritet i minoriteten
- 36** Föremålens kretslopp
- 39** Insamlingen Mitt landskap
- 40** Fotografering i förändring
- 42** Moskoviten utforskar vår Rysslandssyn
- 44** Nya böcker från SLS
- 49** Julhälsning

19

28

32

39

SLS SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

källan

Källan. Svenska litteratursällskapet informerar 2/2017 (24:e årgången).
Utgivare: Svenska litteratursällskapet i Finland, PB 158, 00171 Helsingfors.
www.sls.fi, tfn 09 618777, e-post: info@sls.fi

Ansvarig utgivare: Marika Mäklin. **Redaktörer:** Malin Bredbacka-Grahn, Hedvig Rask, Hanna Riska, Frida Wickholm. **Övriga redaktionsmedlemmar:** Christer Kuvaja, Kristina Linnovaara, Jonas Lång, Jennica Thylin-Klaus. **Layout:** Antti Pokela. **Fotograf** (när inte annat anges): Janne Rentola. Arkivbilder ur egna samlingar. **Tryck:** Trinket Ab, Helsingfors 2017. **ISSN-L** 1237-8356. **ISSN (print)** 1237-8356. **ISSN (online)** 2242-6787.

Omslagsbild: Liten fetknopp (*Sedum annuum* L.) ur *Bröderna von Wrights växter* (utg. Bertil Nordenstam, SLS 2017). **Julhälsning. s. 49:** Vinteridrottslekar från Korsnäs. Foto: Maximilian Stejskal, 1937–38. SLS arkiv. SLS 487 a. **Arkivbildernas signum: s. 24** SLSA 958, **s. 26** SLSA 958, **s. 27** SLSA 958 **s. 37** ÖTA 112-11 foto 00727, **s. 40** ÖTA 112-18 foto 02636

RUTH ILLMAN

Kunskap och engagemang i en föränderlig värld

- MAMMA, VART KÖR ALLA PIIPAA-BILARNA? Femåringens fråga då vi cyklar hem från dagis en fredagseftermiddag i augusti blir för mig upptakten till en höst kantad av frågor, förstämndhet och försiktig framtidstro. På Salutorget i Åbo utfördes just då ett tragiskt våldsbrott som nu utreds som en terrorhandling. I mig, religionsvetare bosatt i Åbo med religionsdialog och kulturmöten som forskningsfält, satte händelsen djupa spår: forskningsfrågorna förvandlades till kött och blod – bokstavligen.

Frågor och förstämndhet: visst kan vi vara stolta över att det 100-åriga Finland utvecklats mot jämlikhet, demokrati och rättvisa. Men står vi nu i beråd att skrota detta värdefulla och förvandla Finland till ett land där bara vissa sorters människor är välkomna och där rädsla sätter principen om allas lika värde inom parentes? Röster som förespråkar en sådan väg höjs allt oftare; som forskare och finlandssvensk gör det mig rädd. Vi kan inte stänga dörren om oss och nostalgiskt blicka tillbaka mot en dåtid av enhet som aldrig funnits annat än i nationalistiskt färgade drömmar. Vi lever i en öppen och föränderlig värld där mångfalden av språk, kulturer, levnads-sätt och livsåskådningar blir allt rikare, men jämsides med den ökande internationaliseringen lever drömmen om en enkel tillvaro där alla olikheter kvävts eller förvisats. Världsbilder, visioner och värderingar kommer att krocka också i framtiden – kanske våldsamt.

Än den försiktiga framtidstron? Som medlem av SLS vetenskapliga råd är jag stolt över att företräda en organisation som placerar det fria, mångskiftande samtalet på paradplats. Vår framtidsvision fokuserar på kulturell mångfald, öppna resurser och tillgänglighet i forskning och publicering. Det försvagar inte insatserna för det svenska i Finland, tvärtom: endast som en del av det öppna, orädda och pluralistiska samhället kan svenskan i Finland blomstra. Jag själv tror att vi måste balansera kunskap och engagemang så att både vårt eget och andras värde och värdighet gynnas och att just nu är rätt tid att göra det. I den judiska vishetsskriften Pirke Avot fångar rabbinen Hillel den här insikten i tre korta frågor:

"Om jag inte hjälper mig själv, vem ska då göra det? Men när jag bara hjälper mig själv, vem är jag då? Och om inte nu, så när?" ●

"Vi kan inte stänga dörren om oss och nostalgiskt blicka tillbaka mot en dåtid av enhet som aldrig funnits annat än i nationalistiskt färgade drömmar."

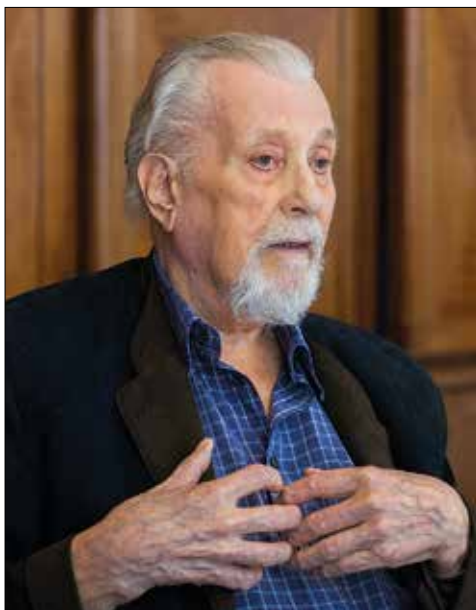
Ruth Illman är docent i religionsvetenskap, föreståndare för Donnerska institutet i Åbo och medlem av SLS vetenskapliga råd.

Foto: Svenska kulturfonden/Martina Landén-Westerholm

Livlig diskussion om det mångkulturella Finland

På 1800-talet var Finland betydligt mer mångkulturellt än Sverige. Detta ofta bortglömda faktum lyfte SLS ordförande Henrik Meinander upp i Svenska kulturfondens och SLS gemensamma paneldebatt på Suomiareena i Björneborg i juli. Meinander diskuterade det mångkulturella Finland tillsammans med forskaren Maimouna Jagne-Soreau, journalisten Kyösti Hagert, kulturproducenten Tanja Ljungqvist och stadsdirektören Kristina Stenman. Under ledning av moderatorn Stan Saanila behandlade debattörerna frågor som varför Finland felaktigt porträtteras som ett homogent land, hur det känns för rasifierade personer att lyftas upp som galjonsfigurer i organisationer som vill verka "goda", och om begreppet mångkulturalitet alls är relevant längre. Diskussionen var en del av det officiella programmet på Suomiareena. ●

Ny katalog över Kihlmans boksamling

Författaren Christer Kihlman donerade 2017 sitt arkiv bestående av manuskript och andra handlingar till SLS. Kihlmans privata boksamling ingick inte i donationen, men med tanke på hans centrala ställning inom den finlandssvenska skönlitteraturen ansågs det finnas ett forskningsmässigt intresse att dokumentera också boksamlingen. Själva informationen om en författares livslånga ackumulation av böcker belyser dennes kontaktnät och litterära influenser. I samarbete med Christer Kihlman har SLS bibliotek därför gjort upp en förteckning över boksamlingen och dokumenterat böckernas proveniens via ex libris, dedikationer och andra inskrifter. Här finns också uppgifter om böcker som tillhört bland andra Kihlmans far Bertel och farfar Lorenzo. Katalogen med ca 5800 poster är tillgänglig på SLS bibliotek. ●

SLS satsar på samarbete med musiker

Svenska litteratursällskapet i Finland/Finlands svenska folkmusikinstitut (FMI) går in för att årligen söka samarbetsparter för att ge ut folkmusik på skiva och på webben. Initiativet lanserades på sociala medier i början av hösten, och SLS uppmanade spelmän, sångare och grupper att lämna in en ansökan med ett femton minuters ljudprov. Intresset var stort och SLS fick in tolv ansökningar. Redaktionsrådet för FMI valde att inleda samarbete med mästerspelmannen Lars Engstrand och folkmusikgruppen Jepokryddorna. Deras skivor kommer att publiceras i skivserien Folkmusik från Finlands svenskbygder under 2018 och marknadsförs till medier och bibliotek samt nationella och nordiska folkmusikorganisationer och -arkiv. ●

Topelius arkivmaterial upptaget i Unescos nationella förteckning över världsminnen

Zacharias Topelius arkivmaterial vid SLS och Nationalbiblioteket har valts till den nationella förteckningen över världsminnen 2017. Till förteckningen väljs objekt som har ett stort nationellt värde. Unescos världsminnesprogram strävar bland annat efter att skydda biblioteks- och arkivmaterial och uppmärksamma det skriftliga kulturarvets existens och betydelse samt öka tillgängligheten till arkiven. Delar av Topelius arkiv blir digitalt tillgängligt tack vare ett långvarigt samarbete mellan SLS och Nationalbiblioteket. Den historisk-kritiska utgåvan Zacharias Topelius Skrifter är fritt tillgänglig och utges av SLS sedan 2010. ●

www.maaailmanmuisti.fi
topelius.sls.fi

MUSIK SOM KÄNNES I KROPPEN

Det blev en hel del tjo och tjim i publiken när SLS och Sibelius-Akademien vid Konstuniversitetet bjöd på skolkonserter med finlandssvensk musik genom tiderna. De sju konserterna i Helsingfors och Vasa samlade tusentals elever som fick njuta av folk-, jazz- och klassisk musik.

Under en timmes tid lyssnade publiken till bland andra Maria Kalaniemi, Marianne Maans, Max Zenger, Toon Verheyen, Mikael Jakobsson och en symfoniorkester under ledning av Kaapo Ijas. Barnen orkade sitta stilla och lyssna till musiken – nästan i alla fall. En jazzlåt med fokus på trummor fick det att spritta

i kropparna på de små åhörarna och man kunde bevittna flera improviserade trumsolon i luften.

Konserterna, som var en del av det officiella Finland 100-programmet, finansierades med medel ur Fredrik Pacius minnesfond. ●

Skolkonserterna i Musikhuset i Helsingfors samlade tusentals elever.

Livat i montern på Helsingfors bokmäss

Det var glada skratt och koncentrerat arbete när hundratals skolelever besökte SLS monter på Helsingfors bokmäss. Eleverna hade ett uppdrag: att bekanta sig med och svara på frågor om det första manuskriptet till Johan Ludvig Runebergs dikt *Vårt land* som stod utställt i montern. Runeberg skrev dikten 1846 med minimal handstil på en liten papperslapp. Originalmanuskriptet finns i SLS arkiv.

SLS deltog för första gången med hela organisationen representerad. Arkivarier, förlagsredaktörer, fondförvaltare och chefer stod alla i montern och betjänade kunderna – ett initiativ som fick positiv respons av mässbesökarna. ●

Guldhorn ur arkivet

"Käre Harry Järv, så bra att det bara var ett ben du la av i Ryssland och inte hela dej, för hur skulle det då ha gått för kulturen här i landet. Tack för din härliga bok! Må och arbeta väl också du. Astrid Lindgren"

Med sin karakteristiska handstil och sitt träffsäkra och lite humoristiska sätt att formulera sig, sände Astrid Lindgren ovan nämnda hälsning till Harry Järv. Vykortet med motiv av Rumpnissarna, ritade av Ilon Wikland, ingår i Harry Järvs arkiv som för tillfället ordnas och förtecknas vid SLS arkiv.

Många i Finland minns Harry Järv (1921–2009) för hans patrulluppsdrag bakom fiendens linjer under fortsättningskriget. I slutet av kriget ledde ett av dessa uppsdrag till att Järvs ena ben amputerades. Efter kriget flyttade han till Sverige, där han kom att bo och verka resten av sitt liv.

I Sverige blev Järv känd genom sin position som ställföreträdande riksbibliotekarie vid Kungliga biblioteket i Stockholm. Som samhällsdebattör, redaktör, författare och översättare stod han i ständig kontakt och växelverkan med andra kulturpersonligheter. Detta syns också i den omfattande korrespondensen i arkivet, som det personliga kortet från Astrid Lindgren är ett exempel på. Järv behöll även starka band till Finland och en viktig del av arkivet utgörs av brev och hälsningar till och från släktingar, vänner och vapenbröder.

Harry Järv avslutar ofta sina brev med hälsningen och uppmaningen Må och arbeta väl. Också du, hälsar Lindgren. ●

Pia Uppgård är arkivarie på SLS arkiv.

Käre Harry Järv, så
bra att det bara var
ett ben du la av
i Ryssland och inte
hela dej! för hur skulle
det då ha gått för kul-
turen här i landet.
Tack för din härliga
bok! Må och arbeta
väl också du.
Astrid Lindgren

Terrordåden filtreras genom våra turistbilder

Eiffeltornet, bilder på tända ljus, #jesuischarlie, #openstockholm – krisriterna på webben sammanför det privata med det mediala.

Text: Karin Sandell

Terrordåd blir i dag mediehändelser som folk runt om i världen samlas kring. Handlingar som tidigare var privata, som att tända ljus, blir en offentlig performans. **Kyrre Kverndokk**, professor i kulturvetenskap vid Universitetet i Bergen, föreläste på seminariet "Nationella riter och representationer av nationen" under rubriken "Je suis sick of this shit". Digitala sorgeriter etter terroraksjoner.

Enligt Kverndokk deltar vi i en medierad sorgerit som binder oss samman med övriga människor och själva händelsen när vi delar egna bilder av Eiffeltornet och Drottninggatan, och taggar med "Je suis Charlie" eller "Pray for Paris". Samtidigt skapas intertextuella kopplingar mellan det aktuella dådet och de dåd som inträffat tidigare. Genom att vi delar våra egna bilder från städer där terrorn slagit till filtreras terrordåden genom våra turistupplevelser. Till exempel används Eiffeltornet som en turistisk metonymi för Paris.

Terrorns närvaro

Efter dödsskjutningarna i Paris 2015 introducerade Facebook för sina användare möjligheten att sätta ett bildfilter av trikoloren över profilbilden. Strax därefter kritiserades sajten för att vara eurocentrerad och man frågade sig var till exempel Libanons flagga fanns då fyrtio människor dött i Beirut dagen innan. Kverndokk konstaterar att användningen av Facebooks filter är en affektiv handling som användarna oreflekterat tar till i stunden, men som de senare kan känna sig tvungna att förklara. Han menar att bilderna och delningarna visar på terrorns närvaro och räckvidd, de riktar vår uppmärksamhet mot potentiella faror. Vårt deltagande bidrar till en upplevelse av terrorn som en latent risk. ●

Karin Sandell är traditionsvetenskapliga nämndens forskare vid SLS och skriver en doktorsavhandling om näthat mot det svenska i Finland.

Seminariet "Nationella riter och representationer av nationen" arrangerades 12–13.10 av traditionsvetenskapliga nämnden vid SLS. Under de två dagarna diskuterade forskare från Finland, Sverige, Norge och Danmark våra nationella riter och vem som deltar, vilket tankegods eller kulturarv som hyllas och på vilket sätt. Seminariet ingick i programmet för Finlands 100-årsjubileum.

Bilder och hashtaggar kan skapa en känsla av gemenskap men också rädsla, menar Kyrre Kverndokk som forskat i reaktioner på terrordåd i sociala medier.

JOHANNA WASSHOLM

Finland 100

Tillsammans 2017, osams 2018?

NÄR FIRANDET AV FINLANDS 100-åriga självständighet närmar sig slutet torde de flesta enas om att devisen "tillsammans" i hög grad har besannats. Ambitionen att – på ett sätt som är typiskt för moderna jubileer – göra firandet inkluderande och demokratiskt har förverkligats i form av de tusentals evenemang som initierats och arrangerats på gräsrotsnivå.

Det till synes konfliktfria firande som präglat 2017 ska ändå inte tolkas som ett bevis för att historiska jubileer alltid enar ett samhälle. Vi behöver inte gå utanför Finlands gränser för att hitta exempel på sekeljubileer som snarast blivit avspeglningar av politiska spänningar i samtiden. 100-årsjubileet av Finlands anslutning till Ryssland 1909 representerar ett sådant märkesår. Både finländare och ryssar såg anledning att fira, men hade helt olika åsikter om vad som skulle betonas. Finländarna ville fira Borgå lantdag, där Alexander I enligt finsk tolkning lagt grunden för storfurstendömet autonomi. Ryssarna däremot betonade undertecknandet av freden i Fredrikshamn, där Sverige villkorslöst överlät sina fem östliga län åt Ryssland. Att ryssarna hade befogenhet att hindra det "finländska" jubileet väckte upprörda känslor som fördjupade den pågående finsk-ryska politiska konflikten.

Jubileers potentiellt splittrande kraft är värd att hålla i minnet när vi nu står inför följande märkesår. Inbördeskriget 1918 är en viktig händelse i Finlands historia, och 2018 uppmärksammas en konflikt som mer än någon annan splittrat Finlands folk. Frågan blir därmed huruvida man i en tid då de sociala klyftorna växer kommer att utnyttja

"Jubileers potentiellt splittrande kraft är värd att hålla i minnet när vi nu står inför följande märkesår."

minnet av 1918 för att lyfta fram upplevelser av missförhållanden i dag.

Sannolikt kommer känslor att sättas i svall på ett sätt som vi inte sett i år, och inte enbart i positiv bemärkelse. Redan i våras fick vi en antydning om hurdana passioner temat kan väcka, när myntverket lanserade ett jubileumsmünt som avbildade en arkebusering under kriget 1918. Den korta och häftiga uppståndelse som följde resulterade i att myntet drogs tillbaka, men visade samtidigt vilken typ av känslomässiga reaktioner vi möjligtvis får bevittna 2018. Om ett år kan vi svara på frågan huruvida årets devis, "Finland 100 – tillsammans", ersattes av ett "Finland 100 – osams". ●

Johanna Wassholm är filosofie doktor och historieforskare vid Åbo Akademi. Foto: Koivumäki/Airaksinen, Åbo Akademis bildbank.

EN 24 TIMMAR LÅNG HYLLNING TILL VETENSKAPEN

För att fira Finlands 100-årsjubileum ordnade SLS och Svenska Yle i september evenemanget Föredragsmaraton. Under ett dygn samlades toppnamn inom vetenskap och forskning för att dela med sig av sin kunskap på Svenska Teatern i Helsingfors.

Text: Catariina Salo

Stämningen var på topp när programledarna körde i gång det ett dygn långa evenemanget Föredragsmaraton på Svenska Teatern i Helsingfors. Till vänster på bilden presenterar programledarna Johanna Koljonen och Marcus Rosenlund, föredragshållarna Blanka Henriksson och Peter Stadius (i mitten).

Föredragsmaraton

Föredragen och diskussionerna under Föredragsmaraton behandlade ett brett spektrum av ämnen med anknytning till Finlands historia, samhälle och kultur. I de 15 minuter långa föredragen avhandlades i ilfart allt från snus och torkskåp till minoriteters status inom minoriteter och Viborgs statyer. Fyra skickliga konferencier, **Johanna Koljonen, Wivan Nygård-Fagerudd, Marcus Rosenlund** och **Axel Åhman**, skötte med bravur mellansnacket under de 24 timmarna.

Källans utsända var med under föredragsdygnet och fick en pratstund med fyra personer i vimlet:

Axel Åhman, konferencier

Axel Åhman, känd från humorgruppen KAJ, tycker i slutskedet av föredragsdygnet att allt har gått över förväntan.

– Jag hade en dipp vid midnatt efter att ha varit i gång med repetitioner och kameraövningar sedan tidig eftermiddag. Jag hade helt enkelt varit vaken väl-

digt länge. Vid klockan ett på natten gick jag till hotellet och sov i två och en halv timme och var mycket piggare till mitt pass som började klockan fem.

– När jag blev riktigt trött gjorde jag lite armhävningar och stretchade, när kroppen kommer i gång är det lättare att få med huvudet också.

Åhman beundrar ambitionsnivån på Föredragsmaraton och menar att de allra bästa idéerna har en gnutta dumhet i sig.

– Allt som först verkar lite korkat finns det något bra i, skrattar han och säger att han absolut skulle ställa upp igen om det ordnades ett nytt Föredragsmaraton.

Och ordnas evenemanget en gång till skulle han själv vara intresserad av ett föredrag om den österbottniska revy-kulturen.

Rita Paqvalén, föredragshållare och publik

En som deltar både i publiken och som föredragshållare är fil.dr **Rita Paqvalén**, verksamhetsledare för Kultur för alla. Hennes föredrag *Minoritet i minoriteten: från tofslor och vifslor till regnbågsankor* behandlade den finlandssvenska hbtq-kulturen och var ett av de publikönskemål som förverkligades under Föredragsmaraton.

– Jag tror vi lever i en tid där vi inser att människor bär på olika skikt och har olika berättelser att berätta. Vi är mer än bara den finlandssvenska identiteten, vi har fler nivåer och de här nivåerna i oss interagerar med varandra. Ibland finns det konflikter och ibland har vi ett behov av att förena skikten. Sen var ju mitt tema hbtq, och det är ett tema som överlag har

Foto: Catariina Salo

Axel Åhman och Rita Paqvalén.

blivit mer synligt och diskuteras mer i dagens Finland, säger Paqvalén.

Efter sitt föredrag, som ägde rum klockan 05.20 på morgonen, satte sig Paqvalén i publiken för att lyssna på andra föredragshållare.

– Att höra föredrag efter föredrag av väldigt olika karaktär är oerhört intressant. Det har varit en spännande morgon på många sätt.

Hon lyfter också fram vikten av att inte endast måla glansbilder av det 100-åriga Finland.

– Jag är glad att det finns andra perspektiv än kriget och stora patriotiska frågor som får uppmärksamhet under jubileumsåret. Obekväma berättelser är viktiga att lyfta fram.

Ebba Witt-Brattström, föredragshållare

Ett av de föredrag som många i publiken såg fram emot var litteraturvetaren och professorn **Ebba Witt-Brattströms** föredrag om författarna **Märta** och **Henrik Tikkanen**.

Efter avslutat föredrag är hon väldigt glad och nöjd och konstaterar att det kändes högtidligt att få vara med, både på grund av den fina teatersalongen och på grund av Finlands 100-årsjubileum.

På frågan om vad hon hoppas att publiken fått med sig av hennes föredrag svarar hon:

– Vetskapen om att det finns genusperspektiv på den finlandssvenska litteraturen som ännu inte är lagda, vilket i

sin tur visar hur spännande den är: i det här fallet hur Märta och Henrik Tikkanens sjuttiotalsböcker kan läsas som ett kärlekssamtal med klös.

Själv hade hon gärna lyssnat på flera av de föredrag som hölls under natten, men var tvungen att skynda vidare till ett flyg.

– Men jag ska titta på dem på nätet efteråt!

Ingeborg-Bettina Järvensivu, publik

Ingeborg-Bettina Järvensivu har varit med under de första passen av Föredragsmaraton och efter en natt hemma ska hon ytterligare ta del av det sista föredragspasset. Ett av hennes favoritföredrag hittills hölls av Witt-Brattström, men hon tyckte också mycket om **Blanka Henriks-sons** föredrag *Vårt dagliga snus – snusdebatten i finlandssvensk media*.

– Presentationerna av föredragen var också bra!

Hon har höga förväntningar inför de sista föredragen. **Caroline Sandströms** kommande föredrag om dialekter intresserar henne speciellt mycket, eftersom hon också själv är lingvist. Järvensivu ger föredragsdygnet en nia i skolvitsord, innan hon går tillbaka och sätter sig i en av teatersalongens röda sammetsfåtöljer. ●

Catariina Salo är frilansjournalist och informatör.

Foto: Catariina Salo

Ebba Witt-Brattström (ovan) och Ingeborg-Bettina Järvensivu.

Foto: Janne Rentola

***Publikens
berättelser
blev magiskt
drömspel***

När dramaturgen Christoffer Mellgren och regissören Maria Lundström fick uppdraget att skapa en pjäs inför två sammanfallande jubileum, Finlands 100 och Svenska Teaterns 150 år, var de genast överens om att den inte skulle handla om någon enskild historisk person.

Text: Kira Schroeder

– Varken jag eller **Maria** var intresserade av att göra den typen av föreställning. Vi ville komma åt historien genom människor som lever nu, via deras minnen och berättelser. De små berättelserna, de inte genast självklara berättelserna om Finland, säger **Christoffer Mellgren**.

För att få tag på den typen av berättelser tog pjäsmakarna hjälp av Svenska litteratursällskapets arkiv, som gjorde en insamling.

– Vi är mycket tacksamma för samarbetet med SLS och alla de människor som skickade in sina berättelser. Utan var och en av dem skulle inte den här föreställningen finnas. För mig personligen har det varit oerhört givande att ta del av berättelserna. Samtidigt har det varit skrämmande, för man önskar att man kunde göra alla rättvisa.

Det halvfärdiga huset på scenen är en bild av Landet som byggs men aldrig blir färdigt. Foto: Cata Portin.

Utifrån ett fyrtiotal människors berättelser om sina liv, sin släkt och sina framtidsdrömmar har Christoffer Mellgren skapat pjäsen Landet. Foto: Kira Schroeder.

Få bittra tillbakablickar

Ungefär 45 personer deltog i insamlingen där de ombads återge en berättelse ur sitt eget liv och en berättelse ur sin familjs eller släkts historia. Deltagarna fick också berätta om något som de tror eller hoppas att ska hända i framtiden.

– Den som skrev kortast svarade på en fråga på två rader. Den som svarade längst skickade in en hel bok. Och allt där emellan, berättar Mellgren.

Stilistiskt var bidragen olika, allt från torrt konstaterande och återgivande redogörelser till melodramatiska och emotionella berättelser, där Mellgren märkte att skribenten bemödat sig om att verkligen skapa en historia.

– En del berättelser var också väldigt detaljerade, som en turistguide till resmål som varit viktiga för den här personen, komplett med restaurangtips och allt. Det var uppenbart att det fanns en stark vilja att berätta.

Mellgren minns några enstaka bittra tillbakablickar, men de var undantag. Ett visst mått av vemod gick igen i många av

"Vi ville komma åt historien genom människor som lever nu, via deras minnen och berättelser. De små berättelserna, de inte genast självklara berättelserna om Finland."

berättelserna. Men det var inte ett depressivt vemod.

– Det var ett rofyllt vemod. Många skrev om sin barndom, något som är för alltid förlorat, men i hög grad kopplat till en bild av trygghet.

Frånvarande fäder och hemlängtan

Ett tema som förenade många av berättelserna var relationen till ett hem, att vara på väg dit eller bort därifrån. Att lämna en plats och återvända till något som kanske inte längre är det samma. Ett annat återkommande tema var familjen och barndomen.

– Familjer där pappan försvann fanns i många berättelser. Både för att pappan önskade så, till exempel inledde en annan

relation eller lämnade familjen, eller förolyckades, dog i kriget.

Mellgren påpekar att de som deltog i insamlingen visste att materialet skulle göras till en föreställning. Men samtidigt ingick ett löfte om anonymisering – materialet skulle bli fiktion.

– De som delat med sig av sina berättelser kan känna igen vissa saker, men de människor man ser på scenen är inte direkta återgivningar ur berättelserna, av respekt för dem som har delat med sig. Jag har tagit mig friheten att kombinera saker. Så ja, det fanns en man som flyttade till Australien och bildade familj där, men det betyder inte att allt han säger och gör var den mannens historia.

Huset som aldrig blir klart

Av de inskickade berättelserna har Mellgren skapat en rapsodisk helhet som går genom tid och rum, där huvudkaraktären heter Arvid. Vi möter honom både som barn, vuxen och åldring, i hemmet han reste ifrån och på platsen där han skapade ett nytt hem, och någonstans där ingendera finns kvar. Arvids morfar, hans fru, dotter och mamma, hans lekamrater och grannar – alla finns de där i olika konstellationer under olika tider i en fresk som för tankarna till **Gabriel García Márquez** *Hundra år av ensamhet*.

Fonden för många av skeendena är ett halvfärdigt hus, snillrikt konstruerat av scenografen **Erik Salvesen** både som miniatyrmodell och stor scenkonstruktion. Det halvfärdiga huset som aldrig blir klart är en lek med tanken om hur man bygger ett land, en nation, något i ständig förvandling som aldrig blir färdigt, hur mycket man än renoverar och bygger till.

Det omöjliga i att definiera ett land

Föreställningen heter Landet och det var också den arbetstitel Christoffer Mellgren och Maria Lundström fick av teatern.

"Ett tema som förenade många av berättelserna var relationen till ett hem, att vara på väg dit eller bort därifrån. Att lämna en plats och återvända till något som kanske inte längre är det samma."

Själva titeln kändes minst sagt utmanande och därför fick pjäsen undertiteln "Ett drömspel". Mellgren kände att om man jobbar med rubriken Landet kan man inte berätta en linjär historia från A till Ö med en entydig etikett.

– Om vi ska fira Finland 100 år måste vi ge oss in i en berättelse som är en mångfald. Det går inte att säga att "det här är Finland". Jag vänder mig starkt mot att slå fast i sten vad en nation är. Men å andra sidan är det vansinnigt att säga att det inte finns något som är Finland!

Det finns människor som har minnen, upplevelser, men detta "något" är alltid många saker på en gång. Något som inte hålls ihop och låter sig definieras. Det är en summa av minnen, önskningar, förhoppningar. Utmaningen var att göra en föreställning som kan bejaka den tanken om landet, men som ändå håller ihop som föreställning. ●

Kira Schroeder är producent och redaktör på Outhouse Media.

Ur huvudpersonen Arvids (Niklas Åkerfelt) minnesbilder växer inte bara hans egen berättelse fram, utan också hela hans familjs historia. Foto: Cata Portin.

POLITISKT LIV MED FÖRHINDER

Hur diskuterade och drev man politiska frågor i Finland 1809–1863, när lantdagen inte sammankallades och censuren hindrade fri debatt? Den frågan vill forskarna i projektet Statsnatten i ny belysning ha svar på.

Text: Nina Edgren-Henrichson

Finland saknade både lagstiftande organ och forum för offentlig politisk diskussion i över femtio år, från Borgå lantdag 1809 fram till att lantdagen sammankallades på nytt 1863. Forskarna i projektet *Statsnatten i ny belysning* undersöker på vilka sätt man trots det försökte bedriva politik under den här tiden. En central fråga för projektet är hur det politiska livet i andra länder påverkade det politiska klimatet i Finland.

De tre forskarna, begreppshistorikern och projektets ledare **Jussi Kurunmäki** samt historikerna **Jani Marjanen** och **Maren Jonasson**, undersöker hur politiska begrepp introducerades i Finland under de försvårande omständigheterna och hur man utnyttjade andra typer av forum, t.ex. lantbruksmöten, för att driva politiska frågor. Den politiska debatten hindrades dessutom av censuren och därför undersöker projektet också hur diskussionen såg ut då den måste föras på censurens villkor.

Oskyldiga notiser om utländska parlament

Jussi Kurunmäki analyserar bland annat hur man skrev om representationsfrågor, om begrepp som parlament, lantdag och riksdag, i tidningarna i Finland.

– Parlamentförsamlingarna började bli vanliga efter Wienkongressen 1815. Man kan diskutera vilka makt-

befogenheter de egentligen hade, men det parlamentariska livet blev ett slags kännetecken för politiska enheter då. Något sådant hade inte Finland och det är intressant att se hur begreppen introducerades och hur man hanterade dem.

Kurunmäki har noterat att man skrev till synes oskyldiga notiser om händelser i andra länder, såsom England och Frankrike. Frågan han ställer är om man egentligen ville säga någonting om Finland när man skrev till exempel om den engelska parlamentsreformen, om händelserna i Spanien, där folkrepresentation infördes och en konstitution antogs 1812 under det pågående frihetskriget mot Frankrike, och om den nationella rörelsen i Grekland.

– Det journalistiska nyhetsvärdet kan ha varit den främsta anledningen, men kanske man också ville introducera någonting nytt på det här sättet, säger han.

Oklar konstitution

Också Jani Marjanen undersöker hur det politiska språket utvecklades under de rådande omständigheterna och hur det påverkade det politiska tänkandet. Han studerar bland annat hur man skrev om de många nya europeiska konstitutionerna i pressen i Finland mellan 1809 och 1840.

– Min idé är att begreppet konstitution blir viktigt på 1820- och 1830-talen för att man i Finland läser om konstitutioner i Europa.

Efter amerikanska revolutionen 1776 och franska revolutionen 1789 började man tala om konstitutioner som skrivna dokument som hade en så kallad superlegal status, det vill säga att de stod över alla andra lagar och bildade ett fundament för hur en stat skulle fungera. Efter Napoleonkrigen och Wienkongressen började allt fler länder anta skrivna konstitutioner: Spanien 1812, Norge 1814, Frankrike 1814 och 1815, Polen 1815 ...

Under Borgå lantdag nämnde också **Alexander I** konstitutionen i sitt tal.

– 1809 var det få finländare som lade någon vikt vid begreppet konstitution i Alexanders tal, men det kom att bli omstritt och centralt senare. Senast på 1820- och 1830-talen började man gå tillbaka till 1809 och fundera på vad konstitution egentligen var och vilka de politiska möjligheterna var då.

Lantbruksmötet som politisk arena

Också lagstiftningen gick i stå när lantdagen inte sammankallades. Samtidigt genomgick samhället stora förändringar: lantbruket började mekaniseras och urbaniseringen kom i gång. Behovet av reformer blev stort i synnerhet mot slutet av perioden.

Maren Jonasson undersöker vilken roll de allmänna finska lantbruksmötena hade i strävandena efter politiska reformer i Finland 1847–1870. Deltagarna i mötena – godsägare och lantbrukare – skulle diskutera och utbyta erfarenheter om nya odlingsmetoder, grödor, boskapsraser och annat för att främja ”moderneringen”. Under det första mötet 1847 handlade diskussionerna om just lantbruket, men tio år senare började behovet av samhällsreformer synas i diskussionsämnen.

– Frågor som var viktiga för Finlands framtid och utveckling fick den största tyngden 1857 och 1860,

”1809 var det få finländare som lade någon vikt vid begreppet konstitution i Alexanders tal, men det kom att bli omstritt och centralt senare.”

Historikerna Jani Marjanen och Maren Jonasson analyserar det politiska språkets utveckling respektive lantbruksmöten som politisk arena i det SLS-finansierade forskningsprojektet.

Begreppshistorikern Jussi Kurunmäki leder forskningsprojektet Statsnatten i ny belysning, som undersöker hur den politiska kulturen såg ut i Finland mellan åren 1809 och 1863. Foto: Nina Edgren-Henrichson.

ja keskuuksissa varallisuutta ja keinoilemista vir-
listää. Alku on kuitenkin sinne käsin tehty. Maam-
me päällä lepäsi 54 vuotinen **valtioyö**, jota wää-
rä kansallisuus pilwein tavalla vielä pinnitti. Se
ei moi niin äkkiä seistyä kuin ilma keskipäi-
vän ajalla, jolloin aurinko on kohta sumun hajot-
tua paistamassa. Siinä tähtyy hämärän aikaa pi-

Utdrag ur tidningen Suometar 17.8.1864
efter att lantdagen hade sammankallats
på nytt. (digi.kansalliskirjasto.fi)

alltså sociala frågor: Vad gör man med den jordlösa befolkningen, hur löser man folkskolefrågan, vad gör man med brännvinsbränningen och hur ska man lagstadga kring det? Missnöjet med lagstiftningen blir också tydligt. Deltagarna kom med ganska raka påståenden om att det behövs lagändringar.

Modellen för lantbruksmötena kom från utlandet; motsvarande möten hade tidigare ordnats i Tyskland, Danmark och Sverige.

– Jag har tolkat det så att lantbruksmötesformatet fick en helt egen funktion i Finland. Särskilt mötena 1857 och 1860 avvek tydligt från den karaktär mötena hade haft tidigare i Finland och fortsättningsvis hade i de andra länderna.

”Statsnatten”

Begreppet ”statsnatten” i projektets rubrik kanske väcker en del undran. Jussi Kurunmäki medger att begreppet inte är vedertaget på svenska, men på finska

”Vi ville använda ordet ’statsnatt’ i projektet för det beskriver på sätt och vis också forskningsläget.

myntade **Yrjö Koskinen** ”valtioyö” som beskrivning för perioden mellan Borgå lantdag 1809 och lantdagen i Helsingfors 1863. Enligt Koskinen var det politiska livet i Finland satt på undantag då – det rådde ett slags politisk natt.

– Vi ville använda ordet ”statsnatt” i projektet för det beskriver på sätt och vis också forskningsläget. Det finns mycket forskning om det politiska språket under

slutet av 1700-talet och om tiden efter att lantdagen började sammankallas på nytt. Och det finns mycket forskning om stormännen också under det tidiga 1800-talet. Men man har inte fokuserat på det politiska språket, framför allt inte på den svenskspråkiga politiska vokabulären i Finland, eller på ideologiska begrepp. Också här har det rått ett slags natt, säger Kurunmäki.

Nu hoppas forskarna i projektet *Statsnatten i ny belysning* kunna ge en ny tolkning av Finlands politiska historia under den här perioden. ●

Nina Edgren-Henrichson är projektchef på SLS.

Projektet *Statsnatten i ny belysning: Politisk kultur i Finland ur ett transnationellt perspektiv 1809–1863* är knutet till Centrum för Nordenstudier CENS vid Helsing-

fors universitet. Projektet finansieras med forskningsmedel från SLS.

Jussi Kurunmäkis, Jani Marjans och Maren Jonassons forskning kan du läsa mer om i *Måna-*

dens forskare på www.sls.fi/blogg (juni 2016, november 2016 och augusti 2017).

Frågnålslås och hattremont

*Mormors bokföring visar
vart pengarna gick*

"De var på väg i pappersinsamlingen flera gånger. Men jag är litet av en samlare och tycker att vissa saker ska man inte slänga bort." Det säger Eva Railo, som donerat sin mormors hushållsbokföring från 1919–1946 till SLS arkiv.

Text: Kira Schroeder

bre			
	1041 60		
	2305 60		
Summa	3347 20	Rest	

Allt överskott till
vållande recha.

Omarbetad
av

Elisabeth Östman-Sundstrand

STOCKHOLM
A.V. CARLSONS BOKFÖRLAGS A.B.

Pris: 1:50

92
Bathcke

194

Tidningar, Böcker, Presenter etc.	Kr.	öre
Transport	1084	60
Mans kläder		
Strumpor		
Gas, Elektriskt Ljus, etc.		
Avlöningar, Skatt etc.		
Andra utgifter		
Hushållsutgifter		
Summa	2505	60

Veckans inkomster och utgifter.	Kr.	öre
Inkomster		
Rest från föreg. vecka		
Lön för oktober		
Hyftjänsten		
Skp. lön M.C.S. akt.		
" " Reng. y "		
Hyftgn. sek. lön "		
Utgifter		
Summa	2505	60

Eva Railos mormor **Ann-Marie Blomstedt** var 22 år gammal då hon som nygift arkitektustru år 1919 började föra bok över utgifterna i det hushåll hon kommit att basa för. Det fortsatte hon med i tiotals år, och alla anteckningar finns sparade i vackra räkenskapsböcker som sträcker sig fram till år 1946.

– I dag har vi nätbank och ingen betalar längre med kontanter, men på den tiden fanns inget sånt, så man skrev snällt upp allt: "cigaretter åt pappa 50 penni", "mjölk 1 mark" och så vidare, säger Eva Railo.

Anteckningarna, dekorativt och tydligt nedpräntade i hushållsdagböckerna, för tankarna till äldre tider. "Kråsnålslås", "gråa benkläder", "hattremont", "jamaicanabaner", "kryddor och specerier" – de exotiska utgiftsposterna är många.

Bokföringen var avsedd endast för familjen, säger Railo.

– På den här tiden var det mannen som hade lönearbetet. Hustrun skötte hushållet och fick hushållspengar av maken. Hon skulle redovisa vart pengarna gått.

Ett hem med två konsertflyglar

Eva Railos mormor Ann-Marie Blomstedts hushållsbokföring ger en bild av hur vardag och konsumtion i den finlandssvenska övre medelklassen kunde se ut under första hälften av 1900-talet.

– De bodde på Annegatan i en mycket stor lägenhet. Vardagsrummet kallades "salen" och var så stort att där rymdes två konsertflyglar. Min morfar hörde till en släkt som var mycket musikalisk. Radion kom först i slutet 1920-talet och gäster underhölls med musik. Morfar och hans bröder spelade olika instrument och hade hemkonserter, det hörde liksom till.

Hon fascinerar av den noggrannhet, för att inte säga petighet, med vilken hushållsbokföringen är gjord.

– Spårvagn, gaspoletter, tändstickor, allt finns uppräknat där. Barnflickan har fått lön, hyran är betald, medlemskap till någon förening, lektioner i engelska, kemtvätt för kläderna, snask, danstimmar, Finlands arkitektförening, så här pågår det år ut och år in.

Depressionen krympte utgifterna

Eva Railo har med hjälp av hushållsbokföringen försökt utreda när flytten från den stora lägenheten på Annegatan till en betydligt mindre lägenhet vid hörnet

Tack vare Eva Railos donation av mormoderns hushållsböcker kan de nu läsas också av andra som är intresserade av och vill undersöka vardagshistoria.

av Eriksgatan och Fredriksgatan skedde.

– Det var ett helt nybyggt hus, där fanns till exempel wc, vilket inte fanns i det gamla huset.

Hon har också spekulerat i varför familjen bytte till ett mindre boende, och tror att det har att göra med den ekonomiska depressionen.

– Början på 1930-talet var en väldigt svår tid. Bland de första som drabbades var arkitekter, man byggde inte, restaurerade inte. Plötsligt föll basen för tillvaron och då måste man dra in på kostnaderna. Då försvinner till exempel barnflickan från räkenskaperna och hyran förändras.

"Eva Railo tror att om någon skulle föra liknande bok i dag, skulle utgifterna för barnen vara mycket större i proportion."

Eva Railo tror att om någon skulle föra liknande bok i dag, skulle utgifterna för barnen vara mycket större i proportion – och det här var ändå en tid då familjerna själva skulle stå för till exempel skolböckerna, påpekar hon.

– Där är ganska litet för barnens nöjen. Litet bioföreställningar, danslektioner, kanske skridskor och någon bok, men inte hemskt mycket.

Kryptiska förkortningar gör historien levande

Eva Railo är pensionerad historie- och modersmålslärare. Hon tror att material som mormoderns hushållsbokföring kunde vara nyttiga redskap i undervisningen.

– Till exempel står här "gasp". Vad betyder det? frågar hon och svarar själv.

– Jo det är en förkortning av ordet gaspoletter. Då kan man berätta att inne i städerna användes enbart stadsgas, elspisarna gör sitt intåg först på 1950-talet. Det fungerade så att man hade en gasmätare i köket. För att få gas skulle man sätta in en polett, som man fick köpa i kolonialvaruaffären eller i mjölkbutiken.

"Gasp", denna korta, för den oinvigda nutidsmänniskan kryptiska anteckning, ger alltså möjligheter till en djupdykning i vardagen förr i tiden. Den lilla förkortningen kan leda till reflexioner och diskussioner om privatekonomi, stadens el- och värmeförsörjning, logistik, brandsäkerhet och så vidare.

Enkel donationsprocess

Eva Railo beslöt sig för att donera böckerna till SLS arkiv i samband med att hon

förberedde en flytt till en mindre lägenhet. Donationsprocessen var snabb och enkel.

– Jag tog kontakt med **Petra Hakala** (förste arkivarie på SLS arkiv) som sa att det gick bra att donera dem till SLS. Så jag bar hit dem och berättade litet om bakgrunden, det där som finns där på första sidan, säger hon och visar på en A4 i en av mapparna med hushållsdagböcker. Där har SLS personal antecknat det hon vet om sin mormor, hennes bakgrund och samlingen.

– Sedan skrev jag på donationsdokumenten, och det var det, inga trumpeteter och fanfarer, säger hon.

Mikrohistorien gestaltar vardagen

Eva Railo ser ett stort värde i denna konkreta form av mikrohistoria, där vanliga människors vardag öppnar sig för efterkommande som lyckas dechiffrera anteckningarna.

– Det finns ett värde i att få veta hur det var förut. Man kan inte alltid räkna med att den äldre generationen berättar för den yngre att så här var det. Dels kanske de inte finns rent fysiskt, och kanske man inte alltid förstår att det är jätteviktigt att förmedla det här.

När hon själv studerade historia i slutet av 1970-talet kände hon dåligt till den formen av mikrohistoriska källor som hushållsbokföringen representerar.

– Skulle jag ha vetat om att det fanns en sådan här nisch att forska i kan det mycket väl hända att jag skulle ha dykt in i den och aldrig kommit upp därifrån, säger hon med ett skratt. ●

SÅ DONERAR DU ARKIVMATERIAL TILL SLS

SLS arkiv i Helsingfors och Vasa tar emot privat material av olika slag, till exempel handskrifter, kartor, fotografier och ljud- och filminspelningar.

Allt material kan vara viktigt, också sådant som kan verka vardagligt eller trivialt. Det donerade materialet blir tillgängligt för forskning och för allmänna ändamål. SLS arkivarier svarar gärna på frågor och ger råd om hur man kan hitta en lämplig förvaringsplats för materialet, om det inte passar hos SLS.

Om du vill donera material till SLS, kontakta förste arkivarie Petra Hakala (samlingarna i Helsingfors), petra.hakala@sls.fi eller enhetschef Katja Hellman (samlingarna i Vasa), katja.hellman@sls.fi. Tfn 09-618777 (SLS växel). Mer information finns på adressen www.sls.fi/sv/allmant-arkiv/insamlingsprinciper-sls-arkiv.

FINLANDS SAK VAR HANS

Den svenska professorn Holger Frykenstedt var en stor Finlandsvän – ändå blev det en överraskning när han testamenterade en betydande förmögenhet till SLS och Finlands Akademi. I våras kunde studerande för första gången söka stipendier ur fonden som bär hans namn.

Holger Frykenstedt. Foto: Evy Nickström/Hufvudstadsbladet.

AV DE MÅNGA DONATORER som velat stöda Svenska litteratursällskapets verksamhet sedan grundandet 1885 har en försvarlig mängd varit svenska medborgare. En av dem var professor **Holger Frykenstedt** (1911–2003). Han blev filosofie licentiat i teoretisk filosofi 1944 och fortsatte sina studier med att läsa litteraturhistoria. År 1951 disputerade han med en avhandling om **Per Daniel Amadeus Atterboms** romantiska verk *Lycksalighetens ö*. Följande år blev Frykenstedt docent i litteraturhistoria och fick en forskartjänst vid dåvarande Stockholms högskola. Han erhöll professorstitel 1972.

Frykenstedts senare forskning koncentrerade sig i stor utsträckning på den gustavianska tidens litteratur-, konst- och kulturhistoria. Framför allt två personer stod i fokus för hans intresse: Den ena var **Carl August Ehrensvärd**, son till Sveaborgs byggherre **Augustin Ehrensvärd**. Carl August växte upp på Sveaborg och kom även senare att vistas mycket i Finland, bland annat som officer i finska regementen. C. A. Ehrensvärd

var även konstnär och publicist, vilket väckte Frykenstedts intresse för honom.

Den andra personen som var föremål för Frykenstedts forskning var greve **Johan Gabriel Oxenstierna** som bland annat var ledamot av Svenska Akademien 1786–1818. Frykenstedt gav ut flera böcker om honom, varav en hade titeln *Johan Gabriel Oxenstierna och Finland* (1972).

Det kan även nämnas att Frykenstedt under en lång tid var ordförande för Svenska Humanistiska Förbundet, som arbetar för att föra vidare och ompröva ett humanistiskt bildningsarv.

Brinnande intresse för Finland

Frykenstedt var en verklig Finlandsvän. Hans intresse för Finland väcktes redan under vinter- och fortsättningskriget och relationen till Finland fördjupades med hans forskning kring framför allt Ehrensvärd och med de kontakter han knöt till forskare och intellektuella i Finland. Bland hans kontakter i Finland fanns många med kopplingar till SLS. Därmed blev han bekant med sällskapet. Han publicerade sig i SLS skriftserie och blev hedersmedlem i föreningen 1987. Frykenstedt såg Finland som Nordens främsta kulturnation och höll Finland som sitt andra fosterland.

Det måste ändå ha kommit som en överraskning för SLS att Frykenstedt beslutade att testamentera hälften av sin förmögenhet i värdepapper till sällskapet 1996. Den andra hälften testamenterade han till Finlands Akademi. Villkoren var de samma: Donationen skulle gå under namnet *Holger Frykenstedts stipendiefond* och dess ändamål stipulerades till "att med stipendium gynna förtjänstfulla studerande inom ämnena finsk kultur, svenskt 1700-tal eller svensk romantik".

"Frykenstedt såg Finland som Nordens främsta kulturnation."

En knepig donation

Holger Frykenstedt avled 2003 och SLS fick då ta emot donationen. Eftersom stipulationerna i donationen medförde att stipendierna inte riktade sig till något specifikt universitetsämne eller ämnesområde och donationen fördelades på två instanser, var det inte helt lätt att hitta en lösning på hur donationens villkor skulle uppfyllas. Inga medel kom därför att utlysas eller beviljas från stipendiefonden på över tio år.

År 2016 tog SLS kontakt med Finlands Akademi för att utreda om man gemensamt kunde utlysa medel att söka från fonden. Organisationerna beslutade att stipendier på 2 000 euro ska kunna sökas av studerande som uppvisat utmärkta kunskaper i sina studier och som skriver en magistersavhandling som berör kulturen i Finland, svenskt 1700-tal eller svensk romantik.

En stipendieutlysning kunde sålunda göras i början av 2017. Stipendier ur fonden har alltså tillsvidare beviljats bara en gång. Våren 2017 fick fyra studerande motta stipendier. I fortsättningen kommer det årligen att utlysas medel att söka från Holger Frykenstedts stipendiefond. SLS och Finlands Akademi hoppas på fler ansökningar och beviljningar under de kommande åren. ●

Christer Kuvaja är forskningschef på SLS.

Ellen Thesleff målade som en gud

Utöver brev och dagböcker finns även skisser av Ellen Thesleff i SLS arkiv. SLS/Familjen Thesleffs arkiv.

Hanna-Reetta Schreck arbetade på sin nyutkomna biografi om konstnären Ellen Thesleff i tio år. Hon tillbringade oräkneliga timmar på bland annat SLS arkiv, där hon dök ner bland brev, bilder och skisser. Ur materialet växte bilden av en stark och komplex konstnär fram.

Text: Kira Schroeder

– Det var en hög tröskel för mig att våga påstå något om en människas liv. Men det var så intressant att jag måste göra det. **Ellen Thesleffs** livskraft smittade av sig. Det var otroligt inspirerande, även om det har gått åt många kvällar och sommarlov och veckoslut, säger konsthistorikern och kulturarbetaren **Hanna-Reetta Schreck**.

När hon ska beskriva Thesleff går det inte att ta miste på engagemanget.

– Hon var på ett fascinerande sätt både otroligt känslig och stark. Hon var sig själv nog och fann mening genom sitt arbete. En person som gick sin egen väg.

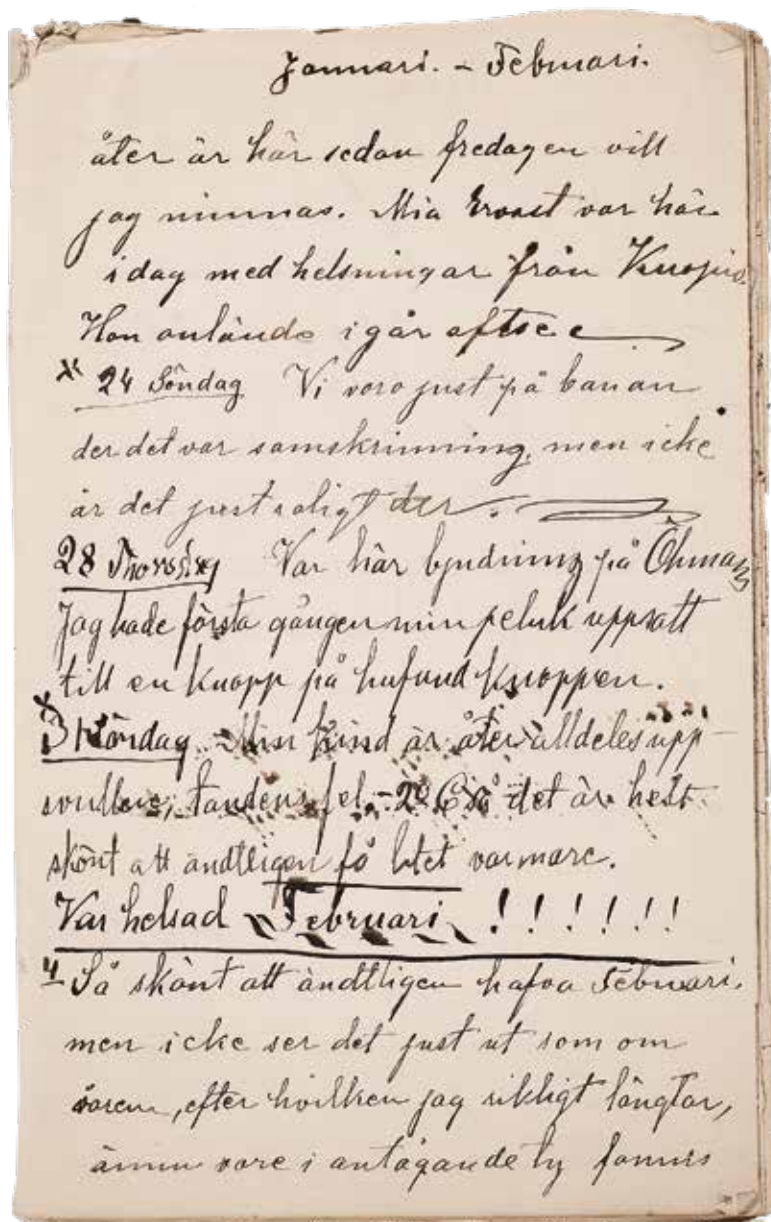
Ellen Thesleff (1869–1954) skapade konst under åtta decennier och anses vara en av de främsta nordiska bildkonstnärerna. Schreck tycker att Thesleff enkelt platsar bland samtida jättar som **Cézanne**, **Kandinsky** och **Matisse**. Ändå finns det enligt Schreck påfallande lite forskning om Thesleff. Det blir närmast paradoxalt i relation till den enorma mängd material som finns att tillgå.

"Jag målar som en gud"

Ellen Thesleffs konst är betydelsefull nog i sig själv, men också hennes liv är högtintressant stoff för en biografi. Den ofta kravattprydd, kostymklädda och kortklippta konstnären var självsäker och proklamerade oblygt: "Jag

För Hanna-Reetta Schrecks forskning var det viktigaste materialet i SLS arkiv Ellen Thesleffs egna brev. Schreck har njutit av arbetet med att läsa och transkribera breven, som hon har kunnat använda för att göra sökningar på olika personer eller fenomen.

En utmaning i Schrecks arbete var att tyda Thesleffs handstil. Det var som att lägga ett pussel att försöka lista ut hur hon skrev vissa bokstäver. Den här dagboksanteckningen från 1886, från Thesleffs ungdomsår, är fortfarande lättläst. SLS/Familjen Thesleffs arkiv.

målar som en gud." Frasen har fått stå som titel för Schrecks biografi.

- Hon beskrivs ofta som poetisk, men hon var ju en otrolig powerkvinna! Jag ville ha ett namn som inte skulle vara för vänt. Hon var en kvinna som vågade tänka stort, skamlös på ett bra sätt.

Schreck tror att Thesleffs självsäkerhet och målmedvetenhet bottnade i barndomen.

- Familjen var mycket viktig för henne. Den var psykologiskt bohemisk och tillåtande.

Både Thesleff och hennes två systrar var emanciperade, yrkesarbetande kvinnor och fadern stödde dem i deras hantverk och konstnärskap.

- Han såg inte konstnärskapet bara som en grundutbildning för att tillskansa sig allmänbildning och estetiska färdigheter för att kunna uppfostra framtida barn.

Den moderna inställningen i familjen Thesleff märks inte minst genom de närmare 400 fotografier som finns bevarade i SLS arkiv. Familjebilderna är okonventionella, allt annat än uppstyltade porträttbilder. Enligt Schreck känns särskilt kvinnoporträtten annorlunda jämfört med andra fotografier från samtiden, inte minst de många fotografierna på Ellen Thesleff själv, en del av dem självporträtt.

"Jag älskar pengar"

Thesleff var berest och hennes hjärta klappade speciellt varmt för Florens, där hon levde och verkade under långa tider.

- Hon var kosmopolit, och använde själv termen "vagabond".

Schreck visar en anteckning från 1914, där Thesleff beskriver stämningarna då hon ska ta sig från Florens hem till Finland genom ett krigshärjat Europa: "Krig. Piazan full av folk. Ingen musik. Ingen post hemifrån på ett par dagar, kanske på månader. Ingen vet någonting. Hela Europa lever i spänning."

- Krigstiden är mycket berörande, säger

"Ett brev är ett väldigt tunt blad och högarna blev inte alls mindre när man suttit här och transkriberat i åtta timmar. Och så nästa dag igen!"

Schreck. Det tog veckor att resa genom det krigande Europa.

Via arbetet med biografien har Schreck rest genom Europa i Thesleffs fotspår, ofta långsamt med tåg, så som Thesleff gjorde på sin tid.

Beroende på vilket arkiv Schreck har bekantat sig med har hon fått se två olika sidor av Thesleff, både den privata och den offentliga. En sida handlar om hur hon förutom att skapa konst också måste marknadsföra och sälja den.

"Jag älskar pengar", skriver Thesleff i ett brev, "för att leva utan pengar är omöjligt".

Många konstnärsbiografier behandlar inte affärsverksamheten kring konsten. Schreck valde att skriva om temat, eftersom det kom fram så tydligt i Thesleffs korrespondens.

Hon beskriver vad det verkligen betyder att leva som konstnär. Ibland är det att man knappt minns att äta middag, ibland ger hon instruktioner från Italien om hur man ska hänga upp verken på utställningar och så vidare.

Transkriberandets förtjusning och förbannelse

Att sätta sig in i Ellen Thesleffs kvarlätenhet har varit ett massivt arbete. Bara konstnärens egna brev uppgår till ungefär

tusen stycken, nästan 770 av dem finns i SLS arkiv. Schreck valde att transkribera dem alla.

– Jag tycker det är bättre än att göra anteckningar. Jag hade ett material som blev en sorts big data där man kunde göra snabba sökningar.

Transkriberandet var samtidigt njutningsfullt och plågsamt långsamt.

– Jag vet inte varför jag njöt så mycket av det. Jag gick hit till SLS arkiv varje morgon. Ett brev är ett väldigt tunt blad och högarna blev inte alls mindre när man suttit här och transkriberat i åtta timmar. Och så nästa dag igen!

Schreck har gjort största delen av arbetet med biografien vid sidan om sitt heltidsarbete vid föreningen Finlands Teatrar. När man därtill adderar vardagsruljansen med två småbarn står det klart att det tvååriga stipendium hon fick från Alfred Kordelins stiftelse var välkommet.

– Många arkiv är öppna bara kontorstid, så stipendiet underlättade det praktiska arbetet.

Trots att Schreck inte hade haft något emot fler stipendier, ser hon vissa fördelar med att skrivandet skedde på fritiden.

– När det är något man inte jobbar med till vardags är man inte trött på det på veckoslut och kvällar när man ska ta sig an det. ●

SLS/Familjen Thesleffs arkiv.

ELLEN THESLEFF I SLS ARKIV

SLS har två arkiv med anknytning till Ellen Thesleff: Familjen Thesleffs arkiv och Ellen Thesleffs fotografier.

Familjearkivet innehåller material om Alexander August och Lilli Thesleff samt deras barn Ellen, Eynar, Gerda, Rolf och

Thyra. I arkivet finns Ellen Thesleffs korrespondens med familjen, dagböcker, betyg och andra personliga handlingar samt teckningar och grafikblad.

Bildarkivet innehåller drygt 380 fotografier, de flesta tagna av Ellen Thesleff själv.

Arkivet innehåller bland annat självporträtt på Thesleff och bilder på hennes syskon.

Det behövs tillstånd för att få ta del av materialet i familjearkivet. Fotografierna är digitaliserade och finns i arkivets databas i SLS kundtjänst.

Bröderna von Wrights växter möter äntligen sin publik

SLS höstbok *Bröderna von Wrights växter*, utgiven av Bertil Nordenstam, bjuder på ett sextiototal tidigare opublicerade växtakvareller av konstnärsbröderna Magnus, Wilhelm och Ferdinand von Wright. Bakom bokens tillkomst döljer sig en spännande historia.

Text: Hanna Riska

"Växtplanscherna som bröderna von Wright målat för serien kom på avvägar 1849, och glömdes bort för decennier framåt."

Allt fick sin början för ungefär 25 år sedan:

– Under arbete i riksmuseets nordiska herbarium påträffade jag en vacker växtbild som vid närmare påseende visade sig vara ett original i akvarellteknik. En maskinskriven etikett hade den korta texten "M. von Wright", berättar **Bertil Nordenstam**, botaniker och professor emeritus vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm.

Bröderna von Wright, som hör till sin tids främsta inom fågel- och naturmåleriet i Norden, har mera sällan uppmärksammats för sina växtillustrationer. Bröderna växte upp i närheten av Kuopio, men var senare verksamma både i Finland och i Sverige. Efter att Nordenstam gjort sitt uppseendeväckande fynd i herbariet började han forska i arkiv och litteratur, och fick reda på att bröderna 1837–1843 målat bilder som skulle ingå i en fortsättning på planschverket *Svensk botanik*.

– **Wilhelm von Wright** var anställd som tecknare på Vetenskapsakademien och redan fullt sysselsatt med att måla fåglar och fiskar. Han engagerade därför bröderna **Magnus** och **Ferdinand** i arbetet med växterna.

Svensk botanik utgavs i elva påkostade band mellan 1802 och 1843 och innehåller närmare 800 handkolorerade kopparstick. Men utgivningen kantades av ekonomiska problem och serien lades ner efter att ett art- och planschregister utkommit 1843. Växtplanscherna som bröderna von Wright målat för serien kom på avvägar 1849, och glömdes bort för decennier framåt.

Vetenskaplig noggrannhet och botaniska upplysningar

Nästan 170 år efter att bilderna kommit bort utges nu *Bröderna von Wrights växter* som en fristående avslutning på serien *Svensk botanik*.

Bertil Nordenstam inledde arbetet med bokens manuskript för drygt fem år sedan, och utgick från anteckningar han gjort ända sedan det första planschfyndet. Den botaniskt intresserade hittar nyttig information i boken: växterna är namngivna

"Stor blåklocka" (*Campanula persicifolia* L.) målades av Magnus von Wright, och är en av få växtakvareller som man med säkerhet vet att han målade. Växtplanschen har publicerats i Bröderna von Wrights växter (SLS 2017).

på svenska och latin inklusive synonymer, och till varje växtplansch hör en växtbeskrivning.

Nordenstam har kunnat sluta sig till att sammanlagt 62 växtbilder målades. Hittills har han hittat 59 akvareller, av vilka bröderna von Wright har målat 57.

– Två målningar är särskilt intressanta eftersom de är signerade Magn. v. Wright. "Stor blåklocka" är en av dem, mycket vacker med en enastående lyster i blomfärgen.

Nordenstam påpekar att också de mer anspråkslösa gräsen och halvgräsen utmärks av konstnärlig kvalitet och vetenskaplig noggrannhet, som för tankarna till Albrecht Dürers berömda gräsmålning "Das Grosse Rasenstück" från 1503.

För den som vill se några av de detaljrika växtbilderna i verkligheten rekommenderas ett besök på Ateneums utställning om bröderna von Wright. Utställningen pågår fram till den sista februari 2018. ●

Hanna Riska är försäljningskoordinator på SLS.

Botanikern Bertil Nordenstam har fördjupat sig i bröderna von Wrights detaljrika växtillustrationer i ett par decennier. Foto: privat.

Till vänster inspekterar Liisa Kantanen, papperskonservator på Finlands Nationalgalleri, några av bröderna von Wrights växtplanscher på konstmuseet Ateneum i Helsingfors. Utställningen "Bröderna von Wright" är en del av Finlands 100-årsjubileumsprogram, och fortsätter fram till den sista februari 2018.

Till höger: Planschen Linnaea borealis inleder det första bandet av Svensk botanik (1802).

I.
LINNÆA BOREALIS.

Linnæi-Går. Fjädgräs. Hvitte Klockor. Torreväke-Gräs.
På Flåska: Tyrd-rudeb.

Själken reftig, krypande. Bladen nästan ägg-
runda, något sågade. Blomskäften och blommig-
a med klocklika blommor: inuti håriga med
röda strimmar.

Linnæi Flåk. 5. 11. Eds. p. 219. Cl. 11. DARTMOUTH Angiotom.
Linnæi Flåk. 5. 11. Eds. p. 219. Cl. 11. DARTMOUTH Angiotom.
Linnæi Flåk. 5. 11. Eds. p. 219. Cl. 11. DARTMOUTH Angiotom.

Denna täcka växt, som föreför minnet af Nordens
Diocetides, pryder den mægra, tallbevuxna, steniga huden
med sina vidt spridda reftor och länge grönskande blad.
Vid mildsomnaren fylla dess vita lifvargade blommor hela
nejden med välfukt, sirdeles om nätterna. Känd för sina
kraftiga egenskaper i reumatiska plågor och ledvärk, har
den blifvit införd på apoteken i Sverige och Norrige. Ut-
om i dessa länder, samt Schwetzs, berget Baldo, Canada,
och norra delen af England, är den ganska sällsynt.

I Ångermanland och Upland är bruket af växten, dels
kottad och uvertes pålagd, dels mjuten som dekokt med
mjölk, smect som det förmåligaste i olvannända kräm-
por. I Finland och Sibirien har man äfven i lika fall an-
vänt den till bad. Norriges inbyggare, som kalla den
Norrige Grass, nyttja afkoket på växten mot utslag, jem-
väl emot det som åtföljer skarlakensfebern. Bladen kunna
äfven nyttjas som så. Gronovius har kallat Grön Linnæ.

S-2.

Pen. Cypripedium

X

SVENSK BOTANIK,
UTGIFVEN

AF
J. W. PALMBERGER OCH C. W. TERNA

FÖRSTA BANDET.

Minoritet i minoriteten

Frågelistan Minoritet i minoriteten samlade in berättelser som det hittills funnits en tystnad kring i arkiven. Nu uppmärksammas hbtq-erfarenheter som en viktig del av vårt gemensamma kulturarv.

Text: Susanne Österlund-Pötzsch

Förutom insamlingsarbete satsade man inom projektet Finland 100 – I regnbågens färger även på minnesarbete och lät göra så kallade minneskort med regnbågstema. Tanken är att stöda och inspirera till samtal om hbtq-personers historia. Korterna har bilder som anknyter till Finlands hbtq-historia, men även bilder från nutid och olika vardagliga situationer finns med. SLS arkiv bidrog tillsammans med andra kulturinstitutioner med bilder till minneskorterna.

"Svenskspråkiga hbtqi-personer har ofta levt med en dubbel osynlighet eller utanförskap, både som hbtqi-person i majoritetssamhället och som svenskspråkig inom finskspråkiga hbtqi-kretsar."

Frågelistan Minoritet i minoriteten var ett samarbete mellan SLS och servicen Kultur för alla. Frågelistan ingick i ett större samarbete inom projektet *Finland 100 – I Regnbågens färger*.¹ Delprojektet "Minns du?" hade som målsättning att samla in material, minnen och berättelser om hur det varit att leva som hbtqi-person² i Finland i dag och förr samt om hbtqi-rörelsens olika skeenden. Deltagande institutioner var förutom SLS även Finska Litteratursällskapet, Arbetararkivet och Arbetarmuseet Werstas.

SLS deltog i insamlingen dels genom att efterlysa donationer av exempelvis förenings- eller personhistoriskt material, dels genom aktiv insamling via frågelistan Minoritet i minoriteten. Frågelistan utformades i samarbete med forskarna **Tuula Juvonen, Kati Mustola, Rita Paqvalén** och **Riikka Taavetti**. I uppöppet frågade vi efter berättelser och material om hur det har varit att leva som hbtqi-person i Finland i dag och förr. Den språkliga aspekten var särskilt viktig – svenskspråkiga hbtqi-personer har ofta levt med en dubbel osynlighet eller utanförskap, både som hbtqi-person i majoritetssamhället och som svenskspråkig inom finskspråkiga hbtqi-kretsar.

Webbfrågelistan pågick från juni 2016 till juli 2017. Sammanlagt inkom 31 svar. Största delen svarare var i åldern 15–34 år. Inom åldersgruppen 35–59 år fanns nio svarare och fyra av svararna var över 60 år. I den del av frågelistan där svararna skulle ge bakgrundsuppgifter kunde de identifiera sitt kön som kvinna, man eller annan. Här hade 18 personer identifierat sig som kvinna, sex personer som man och sex perso-

ner som annan. En person hade valt att avstå från att identifiera kön. Dessa identifieringskategorier införs också i alla kommande frågelistor på SLS.

Dubbelt minoritetskap

Svaren ger ett värdefullt samtidsperspektiv, men även flera reflektioner kring hur samhällets attityder och ändrade omständigheter, exempelvis internet, märkbart påverkat hbtqi-liv under 1900- och 2000-talen. Den språkliga dimensionen visade sig ha olika stor betydelse för dem som svarade. För en del var språket av underordnad betydelse medan andra upplevde ett dubbelt minoritetskap mera påtagligt.

En svarare konstaterade att om den finlandssvenska ankdammen kan upplevas som liten, är de finlands-svenska hbtqi-ankorna ännu färre och möjligheterna att hitta vänner eller romantiska partners är därför begränsade. Att ha ett förhållande med en finskspråkig person beskrev samma svarare som energikrävande eftersom det gemensamma språket saknas. En annan svarare berättade att hen deltog både i svensk- och finskspråkiga hbtqi-sammanhang men ofta kände sig mindre bekväm i finskspråkiga sammanhang på grund av språklig osäkerhet. En tredje svarare trodde att hen tidigare skulle ha hittat en partner om hen haft en starkare finska och bott på en större ort.

Flera av svararna menade att deras svaga finska varit en orsak till att de engagerat sig i internationell queeraktivism. "Att vara hbtqi-person i Svenskfinland känns väldigt intimt. Alla känner ju alla redan bland finlandssvenskarna," konstaterade en svarare. Men det fanns även flera som betonade att språket inte var ett problem för dem, och en del svarare hade en finsk-

1. suomi100-sateenkaarenvareissa.fi/sv

2. hbtqi = homosexuella, bisexuella, transkönade, interkönade och queera.

3. cisperson = person som identifierar sig med hur hens kön kategoriserats vid födseln

språkig partner. "Språket har inte spelat stor roll i hur jag träffat människor", slog en svarare fast.

Identitet och självförståelse

Berättelserna visar att många hbtqi-personer har, ibland kanske ofrivilligt, reflekterat mycket över hur de identifierar sig och hur dessa identifikationer ibland har ändrat genom livet. En svarare påpekade att ifall man inte är cisperson³ eller heterosexuell är man tvungen till att förhålla sig till en norm där man inte passar in. Något som även kan leda till att man själv får en större förståelse av andra personers normbrytande identiteter även om deras omständigheter är annorlunda.

Att som ung ha tillgång till information om hbtqi och hitta personer att identifiera sig med beskrevs genomgående som mycket viktigt. Här var det tydligt att möjligheten att söka information på webben och delta i sociala forum hade en fundamental betydelse. Även föreningar som Regnbågsankan beskrevs av många som ett viktigt sammanhang att engagera sig i. För personer som var födda före introduktionen av internet var betydelsen av litteratur och populärkultur i många fall stor och gav vägar att utforma självförståelse. Även yngre personer framhöll att vissa filmer eller TV-serier med hbtqi-tema eller hbtqi-karaktärer hade varit viktiga för dem.

Mottagandet av frågelistan var mycket positivt och flera av de svarande tackade för möjligheten att få berätta om sina erfarenheter och tankar kring att leva som hbtqi-person. På SLS är vi tacksamma för alla dem som tagit sig tid att svara på en ingående frågelista som kanske kunde upplevas som krävande att besvara. ●

Susanne Österlund-Pötzsch är arkivarie på SLS arkiv.

Foto: Gustaf Sandberg (ovan), Rita Paqvalén, Jeppis Pride 2014 (nedan).

Föremålens kretslopp

Berättelser och erfarenheter om återbruk

I frågelistan Återbruk! som gjordes i samarbete med Marthaförbundet, fick SLS arkiv ta del av historier om kära föremål, loppmarknader och olika förhållningssätt till återbruk. Många av svaren handlar om att konsumera miljömedvetet, förvalta arvegods, tänka framåt och inte lämna en för stor börda efter sig.

Text: Hanna Strandberg

Frågelistan avslutades den 31 maj och besvarades av 120 personer, 111 kvinnor, 8 män och en anonym. Den väckte intresse i alla åldersgrupper, och åldersspannet på meddelarna var 21 till 92 år.

De äldsta meddelarna berättar att uppväxten under krigs- och efterkrigstiden gjort att återbruk alltid varit ett viktigt förhållningssätt till konsumtion, under uppväxten var det en nödvändighet och senare en vana som hållit i sig. Flera svar börjar med fraser som "återbruk är ett egenvärde för oss 'efterkrigsbarn', då våra mammor sydde om från allt gammalt som bara gick att använda" eller "jag är född 1947 i Helsingfors och har alltså vuxit upp under en tid då man sparade allting, d.v.s. efter kriget".

Däremot har återbruk för de flesta av de yngre meddelarna inte varit en inställning de vuxit upp med utan något de lärt sig uppskatta när de blivit äldre, av ekonomiska eller etiska skäl eller på grund av miljöaspekter. Småbarnsåren är en tid då många börjar värdesätta återbruk och loppmarknader. En av meddelarna beskriver hur hon för sin del börjat uppskatta gamla möbler igen:

För några år sen var det Ikea möbler som gällde och allt skulle vara nytt och vitt! Jag sparade dom gamla möblerna och tänkte att jag borde sälja dem. Men nu är allt det vita sålt och de fina gamla sakerna/möblerna har kommit fram igen. (Kvinna, född 1992)

Flera av de yngre meddelarna berättar också att de tidigare tyckt att loppisar är sunkiga eller ofräscha, men att inställningen ändrat när de blivit äldre och återbruk kanske blivit vanligare.

"Återbruk är ett egenvärde för oss 'efterkrigsbarn', då våra mammor sydde om från allt gammalt som bara gick att använda."

Jag har definitivt ändrat inställning till återbruk! Det har nog kommit i takt med att loppisfenomenet blivit så stort. Som yngre tyckte jag att loppisar var lite ofräscha – och kanske de var det förr, eller i alla fall mer så än idag? (Kvinna, född 1984)

Krävande föremål

Återbruk är tidskrävande på många sätt. Etnologen **Katarina Ek-Nilsson** beskriver i artikeln "Att forska i ting" (2016) hur föremålen kräver något av oss, vi måste fatta beslut om dem, kanske tvätta, reparera och transportera bort dem innan vi kan bli av med sådant som vi inte längre behöver. De här kraven märks i svaren.

Det är till exempel en rätt arbetsdryg uppgift att sälja saker på loppmarknad och många av meddelarna upplever att det inte är mödan värt. Det är inte säkert att intäkterna täcker ens hyran av loppisbordet och i värsta fall måste man ta med sig sakerna hem igen. För andra är loppisförsäljning en rolig hobby, där vinsten inte är så viktig.

Eftersom jag jobbat med något helt annat är det skojigt att idka lite affärsverksamhet "på lek". (Kvinna, född 1947)

Internet har också blivit en viktig plattform för återbruk, olika Facebook-grupper och webbplatser som exempelvis tori.fi är populära. Loppmarknaderna på webben beskrivs som mera nischade, här kan man hitta bland annat barnkläder, märkeskläder, teknik och möbler. De flesta väljer att sälja mera värdefulla saker på webbplatser som huuto, tori och findit, där köparen med hjälp av olika sökfunktioner kan hitta vad hen letar efter. Men att sälja på webben är också en arbetsdryg process:

Donationer till välgörenhetsorganisationer är ett återkommande tema i svaren. På bilden Algot Strömsholm fotografierad i Vikinga i Vasa 1970. Hans insamling för behövande i Tanzania och Lappland inbringade bland annat tre symaskiner och en stickmaskin. SLS/Rafael Olins fotosamling.

Numera finns en stor del av second hand-försäljningen på webben, men även traditionella loppmarknader och kollektiva loppisevenemang som Siivouspäivä (Städ-dagen) är populära. Foto: Hedvig Rask.

Jag har några gånger sålt någon bok eller DVD på huuto.net men är lite för lat för att orka hålla på med att fota och lägga upp annonser och sedan ännu posta varan, har nog tidigare haft mer "värdefulla" prylar som jag lagt åt sidan för att sälja senare på huuto eftersom jag vet att jag kan gå några tio euro vinst, men till slut har jag aldrig orkat besvära mig och har till slut donerat dem åt återvinningscentralen. (Kvinna, född 1990)

Något som så gott som alla svar vittnar om är hur viktig roll välgörenhetsorganisationerna har i kretsloppet av föremål. I svaren nämns organisationer som Röda korset, Emmaus och Hoppets stjärna. Till skillnad från att själv sälja på loppis erbjuder välgörenhetsorganisationerna en enkel lösning på återbruk, speciellt när det gäller kläder, husgeråd och små prylar.

Ärva och ge vidare

Föremål kan bära minnen och släkthistorier, de kan påminna om människor som inte längre finns bland oss eller väcka minnen om ställen man inte längre besöker. Det här kommer tydligt fram i berättelserna om ärvda föremål. Även om förhållandet till ärvda föremål varierar mycket bland meddelarna, har de en speciell status för många, de påminner om gångna generationer och skapar en känsla av kontinuitet.

Mormors gamla brudklänning kommer jag aldrig att göra mig av med, oavsett om jag inte skulle passa i den mer. Jag har använt den några gånger och det känns extra fint att veta att när mormor hade den på sig (den enda gången) så var hon gravid med min mamma så det känns som om både mamma och mormor har haft den på sig. (Kvinna, född 1990)

De äldre meddelarna vill gärna ge bort föremål till sina barn och yngre släktingar. Men många berättar att barnen inte vill ta emot föremål, de lever i överflöd och behöver inte flera saker. Ibland kan barnbarnen uppskatta de äldre föremålen mer, men det är inte heller någon självklarhet.

En del meddelare berättar att de börjat "dösta", alltså gallra bland och skänka bort saker, och ordna upp i hemmet inför

döden. Ett svar beskriver ingående hur en sådan städning kan gå till:

Den 15 oktober 2016 började jag "dödsstäda". Sedan dess har jag varje dag avstått från ett föremål, ett plagg, ett par skor, en väska, en vas, ett kärl, julpynt, köksredskap, garner och annat. Det började med att jag skulle ta fram en matservis. På den servisen stod en annan servis, som jag ärvt efter min morbror för 30 år sedan. Har aldrig använt den utan alltid svurit över att servisen står i vägen. Efter att den blivit ordentligt nerpackad fördes den till en återvinningscentral. [...] Jag förundrar mej över hur mycket prylar det finns i vårt hem. Efter tre månader med regeln "en sak per dag" syns knappast ännu någon minskning i våra skåp och garderober. (Kvinna, född 1938)

Kanske tanken på gallring har väckts när man själv stått inför uppgiften att gå igenom ett dödsbo eller så har man kommit till insikt om att man har alldeles för mycket överflödiga saker. Tanken att bli av med saker för att underlätta för de närmaste märks också i svaren. Viktiga föremål vill man ge vidare till yngre släktingar medan man ännu själv kan berätta om deras historia:

Jag har varit med om att tömma en kusins (1944–2010) dödsbo. [...] Att reda upp detta hem har nästan skrämt mig från vettet. (Sam-len eder icke skatter på jorden). Så där får det inte bli efter mig då jag dör. Har börjat ge bort onödiga prylar, samt saker som tillhör släktens historia. Åt släktens barn och barnbarn, gärna med ett litet papper om föremålet har en historia, till exempel mormors mors silver-ske-dar och silverfingerborg [...]. (Kvinna, född 1944) ●

Hanna Strandberg är arkivarie på SLS arkiv.

Källor och litteratur

- SLS 2317 Återbruk, svaren finns arkiverade i Traditions- och språksamlingen vid SLS arkiv (insamlare Yrsa Lindqvist)
Ek-Nilsson, Katarina (2016) Att forska om ting. Nätverket 20, 2–7, http://www.antro.uu.se/digitalAssets/629/c_629668-1_3-k_20_2ek-nilsson.pdf
Lindqvist, Yrsa (2017) "Fäst dig inte vid saker, vid det jordiska" (SLS blogg 8.8.2017), www.sls.fi/sv/blogg/fast-dig-inte-vid-saker-vid-det-jordiska

INSAMLINGEN MITT LANDSKAP

Vilket är ditt landskap? Finns det inom dig eller omger det dig? Var finns det eller de landskap som betyder mest för dig? På landet eller i stan?

SLS arkiv samlar nu in berättelser och minnen om betydelsefulla landskap för finländare. Beskriv vad som gör att ditt land-

skap känns som ditt eget. Är det ett landskap där du lever din vardag eller ett som du drömmer om? Delta i frågelistan "Mitt landskap" och berätta om de landskap som är viktiga för dig.

Insamlingen görs i samarbete med Finska litteratursällskapet (SKS) och forskaren

Laura Seesmeri vid Åbo universitet, programmet för kulturproduktion och landskapsforskning. Läs mera om insamlingen och delta på SLS webbplats www.sls.fi/mittlandskap. Insamlingen pågår till den 1.6.2018. ●

FOTOGRAFERING I FÖRÄNDRING

Aldrig har vi varit omgivna av så många fotografier som i dag. De finns överallt: i våra mobiltelefoner och i tidningar, på sociala medier och i reklam. Vad betyder fotografering och foton för enskilda människor i dag? Det efterlyser SLS arkiv svar på.

För ett par årtionden sedan använde vi filmrullar i våra analoga kameror och bara hobbyfotograferna framkallade ibland sina bilder själva. I dag har nästan alla en telefon med inbyggd kamera och digitalkamerornas optik är ofta av hög klass. Vad innebär det att i stort sett alla i dag kan vara fotografer?

För att ta reda på hur fotograferingen förändrats och vad fotografering innebär i dag har SLS arkiv tillsammans med Lunds universitets folklivsarkiv och Amatörfotografklubben i Helsingfors sammanställt en frågelista om ämnet. Insamlingen pågår fram till 31.5.2018.

Du kan följa frågelistans disposition eller svara fritt. På SLS webbplats sls.fi hittar du en länk till frågelistan. Om du vill svara men inte har möjlighet att göra det på webben, kontakta arkivarierna **Marika Rosenström** eller **Pia Uppgård** (09-618 777, info@sls.fi), så får du anvisningar och ett frankerat svarskuvert.

Sänd gärna med 1–3 foton som anknyter till ditt svar. Tala om fotografens namn, vad bilderna föreställer, var och när de är tagna. Digitala bilder bör vara i bästa möjliga kvalitet. Observera att vi inte returnerar några foton.

Bland alla som svarat delar vi ut tre penningpris à 100 euro och ett antal bokpris.

1. FOTOMINNEN

- När fotograferade man i ditt barndomshem? Vad fotograferades? Vem fotograferade?
- Hur förvarades foton hemma hos dig?
- Har du minnen av viktiga foton i barndomen?
- Var det vanligt eller ovanligt med fotografering i ateljé? När gick man till fotografen?
- Minns du någon enskild fotograf som du kommit i kontakt med?

*Förutsättningarna för fotografering har förändrats snabbt.
SLS/Rafael Olins fotosamling.*

2. FOTOGRAFERING

- När fick/skaffade du din första kamera? Använder du i dag en skild kamera eller fotograferar du med telefonen/surfplattan?
- Vad fotograferar du? Har motiven ändrat genom tiderna? Fotograferar du regelbundet eller periodvis? Tar du självporträtt, varför och när?
- Finns det oskrivna regler för fotografering? När bör eller bör man inte fotografera? Har du någon gång bett om lov att få fotografera, i vilken situation? Hur känner du själv inför att bli fotograferad?
- Varför fotograferar du?
- Anlitar du professionella fotografer? Vid vilka tillfällen? Var sker fotograferingarna (ateljé, hemma, utomhus), har platsen betydelse?

3. FOTOTEKNIK

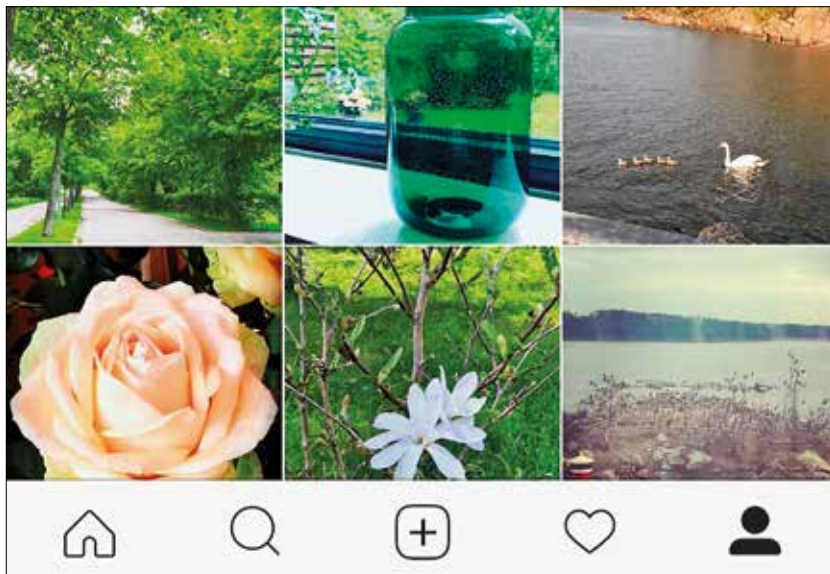
- Berätta hurdana analoga eller digitala kameror du använt och/eller använder. Vad har kamerateknikens förändring betytt för ditt fotograferande?
- Vad anser du om traditionell fotografering med negativ/diapositiv jämfört med digitalfotografering?
- Vilka är dina minnen av fotoframkallning? Framkallade du själv eller lämnade du in filmen för framkallning? Var framkallades fotona? Hur gör du i dag?
- Brukar du redigera dina foton, hur och med vilken mjukvara?

4. FOTOBruk

- Vad gör du med dina foton? Hur gjorde du förr och hur gör du nu?
- Ser du på dina foton efter att du tagit dem? Varför/varför inte?
- Ramar du in och hänger upp eller ställer du fram foton? Arrangerar du foton i album? Gör du fotoböcker eller julkort av egna foton?
- Hur förvarar du fotona? Sparar du dem digitalt, i så fall var? Gör du anteckningar om plats, tid och personer?
- Vilka foton har varit särskilt viktiga för dig? Varför?
- Har du förstört foton? Hurdana och varför?
- Vilken är din inställning till mängden foton i dag? Är det bra eller dåligt att vi omger oss med så mycket bilder? Vad tror du om framtiden för fotograferingen och fotografiet?

5. FOTOGRAFERING SOM HOBBY

- Har du gått fotokurser eller använt fotohandböcker? Berätta om din fotografiska utrustning.
- Hör du till någon fotoklubb? Berätta om klubbens verksamhet. Brukar du delta i fototävlingar?

- Har du någon förebild som fotograf, vem och av vilken orsak?

6. FOTOGRAFI I SOCIALA MEDIER

- Delar du foton i sociala medier? Om ja, varför och på vilken plattform (Instagram, Facebook eller annan)? Om nej, varför inte?
- Har du sociala medier i åtanke när du fotar? Har det betydelse för motivet? Är delningen av foton en drivkraft för att fotografera?
- Vilka foton delar du med andra? Är de bilderna representativa för din person och ditt liv? Finns det foton du aldrig skulle publicera?

- Redigerar du dina bilder före publicering? I så fall, hur och varför?
- Är dina foton offentliga eller får bara vissa utvalda ta del av dem?
- Är det viktigt att få kommentarer eller gillningar? Använder du själv gilla-knappen, för vems bilder, när och varför?
- Tar du del av andras foton på sociala medier? Vem följer du och varför? Vem följer dig och vad har de för relation till dig?
- Finns det oskrivna regler för hur man delar foton på andra personer i sociala medier, och för hur man taggar andra?
- Berätta om du reagerat känslomässigt, positivt eller negativt, på någon annans bilder på sociala medier.

UPPROP

Har du äldre privata fotografier eller negativ i din ägo?

I SLS arkiv finns flera större och mindre samlingar efter tidiga fotografer, både amatörer och professionella, som varit aktiva kring sekelskiftet 1900 eller under första hälften av 1900-talet. Arkivet tar gärna emot fler donationer, särskilt privata foton. Har du en samling negativ, framkallade foton eller fotoalbum som du vill donera till arkivet? Ta då kontakt med **Marika Rosenström** (marika.rosenstrom@sls.fi) vid Samlingarna i Helsingfors eller **Katja Hellman** (katja.hellman@sls.fi) vid Samlingarna i Vasa. Donerade foton och negativ införs i SLS arkiv och kan användas av forskare och övriga intresserade.

MOSKOVITEN

UTFORSKAR VÅR RYSSLANDSSYN

Det tyranniska har varit ett återkommande motiv i Rysslandsbilden, i synnerhet när västvärlden velat frammana enhet mot hotet från öst.

Text: Peik Henrichson

Professor **Kari Tarkiainen** har reflekterat över västvärldens syn på Ryssland ända sedan han disputerade med avhandlingen *Vår Gamble Arfffiende Ryssen* 1974. Nu har han återkommit till frågan i boken *Moskoviten. Sverige och Ryssland 1478-1721*, som utkommer på SLS i slutet av året.

– Nu när motsättningarna mellan Ryssland och västvärlden igen har ökat, så tänkte jag att det vore lämpligt att aktualisera ämnet igen i historisk form, säger Tarkiainen. Men här anlägger jag ett långt perspektiv på konflikten mellan öst och väst.

Moskoviten är en slags kulturhistoria som sammanfogar kulturella mönster med stora politiska händelser. På ett medryckande sätt beskriver Tarkiainen hur de första stereotyperna och den mer emotionella Rysslandsbilden slog rot redan långt före den ryska statens uppkomst.

– Jag försöker skildra det i ett större sammanhang, som en del av den urgamla konflikten mellan öst och väst. Den konflikten fanns ju redan under antiken mellan grekerna och perserna, säger Tarkiainen.

Boken har en både tematisk och kronologisk struktur, vilket gör den överskådlig på flera plan. Den "stora" historien, exempelvis krigshistorien löper kronologiskt genom framställningen, men samtidigt finns mer tematiska kapitel om enskilda företeelser som handeln med Ryssland, religionens och språkkunskapernas betydelse och den mer emotionella bilden av Ryssland.

– På det sättet har det varit möjligt att fördjupa vissa drag som visat sig viktiga för helheten. Och skriver man historia får man ju ofta balansera mellan en kronologisk och en tematisk struktur.

"På ett medryckande sätt beskriver Tarkiainen hur de första stereotyperna och den mer emotionella Rysslandsbilden slog rot redan långt före den ryska statens uppkomst."

Den känslomässiga konflikten mellan ryssar och västeuropéer hade redan före den ryska statsbildningen präglats av att det i öst hade funnits en stor diktatoriskt styrd stat, medan det i väst funnits friare individer, men också mer splittrade och därmed svagare statsbildningar.

– Därför har västvärldens propagandaskrifter genom tiderna också manat till samling gentemot den farliga staten i öster. Redan **Gustav Vasas** propagandaskrifter manade till västlig enighet gentemot hotet från öst.

Kari Tarkiainen har valt att ta avstamp i slutet av 1400-talet när storfursten av Moskva, **Ivan III**, erövrade Novgorod och därmed lade grunden för den nuvarande ryska staten. *Moskoviten* täcker alltså en förhållandevis enhetlig epok på cirka 250 år fram till **Peter den stores** reformer i början av 1700-talet.

– Västerlänningarnas skildringar av ryssarnas seder och bruk har ofta fokuserat på det tyranniska i det ryska styrelseskicket, säger Tarkiainen. Träldom, osjälvständighet och undfallenhet har uppfattats som typiska ryska drag, som i sin tur resulterat i stereotyper som lättja och bristande initiativförmåga.

– Men ryssarna såg också misstänksamt på västeuropéer, som uppfattades som perversa och inte rena i själen, falska under en yta av artighet. Missuppfattningarna på ömse sidor byggde upp en fiendebild som blev sällsynt stabil under många hundra år och har sin fortsättning ännu i dag. ●

Peik Henrichson är producent vid Fri Film.

Förhållandet till Ryssland har varit en central del av professor Kari Tarkiainens forskning.

Nya böcker från SLS

HÖSTEN 2017

Bröderna von Wrights växter

Utg. Bertil Nordenstam

I början av 1990-talet gjorde botanikern och professorn Bertil Nordenstam en unik upptäckt på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. I det nordiska herbariet fann han 57 originalakvareller av konstnärbröderna Magnus, Wilhelm och Ferdinand von Wright. Växtplansscherna hade varit försvunna sedan 1849.

Bröderna von Wright inspirerades av natur och landskap i sina målningar, men de tecknade också detaljrika, naturvetenskapliga illustrationer, bland annat fåglar. De dekorativa växtbilderna publiceras nu för första gången, med en inledning och tillhörande växtbeskrivningar.

151 s., inbunden, illustrerad, cirkapris 38 euro. ISBN 978-951-583-371-6

Många krokare i långdansen

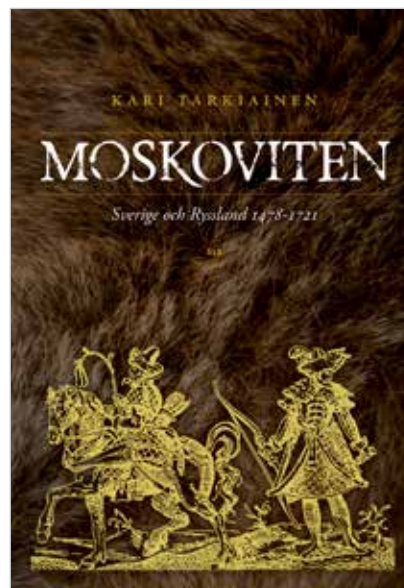
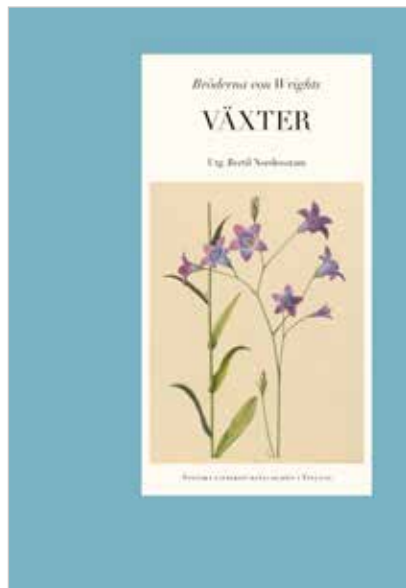
Finlandssvenska ordspråk och talesätt

Utg. Carola Ekrem

Boken bjuder på ett stort urval ordspråk och talesätt som delats in i ett fyrtiotal kategorier som "Vår herre och djävulen", "Bättre si än så" och "Djuren i ordstaven". Via de dialektala varianterna får läsaren veta hur ett visst ordspråk använts på olika orter i Svenskfinland. Även om många ordspråk förknippas med äldre tider är de fortfarande populära i dag och används i både tal och skrift.

Boken bygger på källmaterial ur SLS arkiv från ca 1880–2005. I kommentardelen beskrivs ordspråkens historia och utgåvan illustreras med fyndiga teckningar av Bosse Österberg.

672 s., häftad, illustrerad, cirkapris 28 euro. ISBN 978-951-583-361-7

KARI TARKKAINEN

Moskoviten

Sverige och Ryssland 1478–1721

I länderna kring Östersjön har Ryssland ofta upplevts som ett hot, i äldre tid liksom i våra dagar. *Moskoviten* handlar om denna Rysslandssyn och dess bakgrund i de tidiga kontakterna mellan svenskar och ryssar. Vi får veta hur de två rikena växte fram, hur den kulturella, politiska och religiösa klyftan mellan dem uppstod och hur man försökte överbrygga den.

På ett livfullt sätt porträtteras nyckelfigurer i kontakterna mellan Sverige och Ryssland, såsom svenska tolkar och diplomater eller ryska överlöpare. Särskild uppmärksamhet ägnas den tidiga Rysslandslitteraturen som var rikt företrädd i Sverige.

484 s., inbunden, illustrerad, cirkapris 38 euro.
ISBN 978-951-583-412-6

Historiska och litteraturhistoriska studier 92

Red. Anna Biström & Jennica Thylin-Klaus

Frågor kring nationalism och identitet är spår som följs i årets HLS, i artiklar kring Lars Huldéns poesi, finländsk högerextremism, kanonisk dialog mellan J.L. Runeberg och Juhani Aho, receptionen av Gunnar Björling och Karl H. Wiiks syn på det finländska inbördeskriget. Därtill finns artiklar om Torsten Söderhjelm och hans närmaste krets i Florens samt postmodernism och parodi i romaner av Monika Fagerholm. I HLS ingår också essäer och Kjell Westöns festtal från SLS årshögtid.

406 s., häftad, illustrerad, cirkapris 28 euro.
ISBN 978-951-583-403-4

JUHA BÄCKMAN, JARNO KOIVUMÄKI & NIKOLAI MARSCHAN

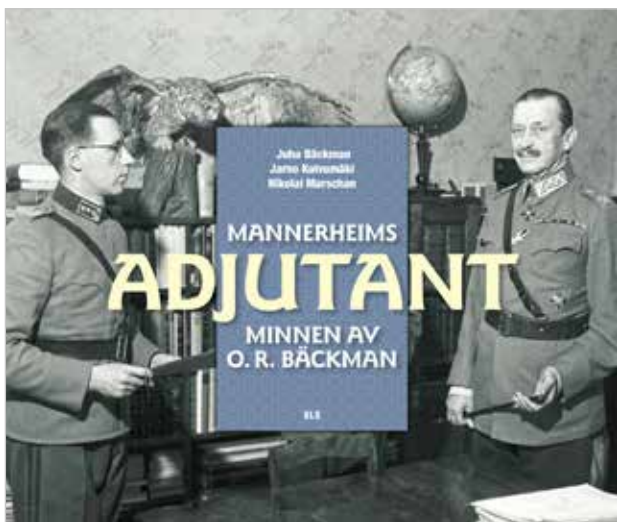
Mannerheims adjutant

Minnen av O.R. Bäckman

Överste Osvald Rafael Bäckman tjänstgjorde som yngre adjutant för marskalken av Finland, friherre Gustaf Mannerheim från 1942 till 1946. Under fortsättningskriget och under Mannerheims tid som president kunde Bäckman iakttä Mannerheim på nära håll, och tidvis fick han också se glimtar av mannen bakom den offentliga bilden. Bäckman behöll kontakten med Mannerheim även efter att han avgått som president och blev den första intendenten för Mannerheim-museet. På ett distingerat och respektfullt sätt berättar Bäckman om sina personliga erfarenheter i Mannerheims närhet, erfarenheter som också belyser marskalk Mannerheims privata liv.

Boken är rikt illustrerad och innehåller uppgifter om Mannerheims släktbakgrund.

190 s., inbunden, illustrerad, cirkapris 34 euro. ISBN 978-951-583-359-4

ZACHARIAS TOPELIUS

Naturens Bok och Boken om Vårt Land

Utg. Magnus Nylund under medverkan av Håkan Andersson, Pia Forssell & Henrik Knif

Zacharias Topelius Skrifter XVII

Topelius skolböcker *Naturens Bok* (1856) och *Boken om Vårt Land* (1875) och deras finska översättningar användes först i elementarskolorna och sedan i folkskolorna, långt in på 1900-talet. *Boken om Vårt Land* har utkommit i mer än 20 upplagor på svenska och omkring 60 på finska. Gud och fosterlandet är den värdegrund Topelius och folkskolan byggde på. Hans syn på medborgarnas rättigheter och skyldigheter är tidlös, och boken fick stor betydelse för den nationella självförståelsen.

669 s., inbunden, illustrerad, cirkapris 34 euro. ISBN 978-951-583-414-0. Publiceras också på Topelius.sls.fi

ZACHARIAS TOPELIUS

Föreläsningar i geografi och historia

Utg. Jens Grandell

Zacharias Topelius Skrifter XV

Topelius var professor i Finlands historia 1854–1875 och föreläste också om geografi. I de tidigare opublicerade föreläsningarna behandlar han landet och folket som ett odelbart helt och underbyggde så uppfattningen om Finland som en separat nation. De är skrivna på löpande prosa som ibland påminner om de historiska romanerna.

Publiceras enbart digitalt på Topelius.sls.fi

DIGITAL UTGIVNING

HÖSTEN 2017

Tema: *Finlands väg till självständighet*

ANNA BONDESTAM

Arbetet. En tidning i Åbo på 1910-talet och människorna kring den (1968)

GUNNAR LANDTMAN

Studenter under Finlands kampår 1898–1909 (1940)

J.N. REUTER

"Kagalen". Ett bidrag till Finlands historia 1899–1905, I–II (1928, 1930)

ADOLF TÖRNGREN

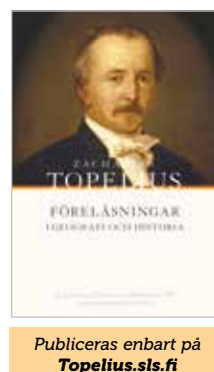
Från Finlands strid för rätt och frihet. Personliga upplevelser åren 1901–1914 (1942)

VÅREN 2018

Digital utgåva av Södergrans Samlade skrifter

Edith Södergrans Samlade skrifter blir fritt tillgängliga på webben i maj 2018. Den digitala utgåvan är ett samarbete mellan SLS och Litteraturbanken, som gör böckerna tillgängliga för läsning, sökning och nedladdning på sin webbplats Litteraturbanken.se. Den textkritiska utgåvan består av tre delar: *Dikter och aforismer* (1990), *Brev* (1996) och *Kommentar till Edith Södergrans Dikter och aforismer. Varia* (2016), tidigare utgivna av SLS i bokform. De kompletteras med ett urval viktiga böcker och artiklar om Södergran ur SLS utgivning som också publiceras på Litteraturbanken.

Läs mera digitalt på SLS.fi > Utgivning > E-böcker!

Publiceras enbart på
Topelius.sls.fi

MAX ENGMAN

Kielikysymys

Suomenruotsalaisuuden synty
1812–1922

Suomen ruotsalainen historia 4

Kielikysymys kertoo Suomen ruotsalaisuudesta suuriruhtinaskunnan aikaan ja itsenäisyyden alkuvuosina. Kirjan pääteemana on kolmiodraama, jossa kolme kieltä, suomi, ruotsi ja venäjä, kilpailivat johtavasta asemasta suuriruhtinaskunnassa.

1800-luku oli kansallisen mobilisoitumisen aikaa, jolloin sekä suomen- että ruotsinkieliset liittyivät yhteen kielen pohjalta. Mobilisointimia voi monessa mielessä pitää rinnakkaisilmiöinä – joissakin tapauksissa kaksikieliset instituutiot jakautuivat suomalaisiksi ja ruotsalaisiksi. Prosessin alkuvaiheessa ruotsinkieliset joutuivat perääntymään, mutta sen tuloksena syntyi ryhmä, jota 1900-luvun alussa ryhdyttiin kutsumaan ”suomenruotsalaisiksi”.

Noin 460 s., kovakantinen, kuvitettu, suom. Kari Koski, ohjehinta n. 42 euroa, ilmestyy kesäkuussa.
ISBN 978-951-583-425-6

FREDRIK HERTZBERG

”Mitt språk är ej i orden”

Gunnar Björklings liv och verk

Numera betraktas Gunnar Björling (1887–1960) som en av de främsta litterära modernisterna, men under sin livstid fick han kämpa för att nå uppskattning och förståelse. Redan före sin debut 1922 var han förebild för flera yngre författare och från 1930-talet utvidgades kretsen till författare och konstnärer från hela Norden.

Boken är den första biografien om Björling, och bygger på omfattande forskning i arkiv i Finland och Sverige samt intervjuer med personer som kände honom. Björklings personlighet belyses mångsidigt: som ung socialist, aktivist, auskultant, filosof, profet, mystiker, modernist, växelyttare, mentor, recitatör och erotik. För första gången behandlas hans homosexualitet och förälskelser, som i ljuset av tidigare okänt material antar nya, fastare konturer.

Ca 500 s., inbunden, illustrerad, cirkapris 35 euro, utkommer i maj.
ISBN 978-951-583-423-2

Demokratis drivkrafter

Kontext och särdrag i Finlands och Sveriges demokratier 1890–2020

Red. Henrik Meinander, Petri Karonen & Kjell Östberg

Finlands och Sveriges demokratier är internationellt sett stabila politiska system, men denna stabilitet är inte självklar. Det behövs kontinuerligt fördjudat kunskap och samhällsdebatt om hur demokratierna har vuxit fram och hur de har förnyat sig.

Detta är utgångspunkten när tio forskare undersöker ländernas samhällsutveckling under åren 1890–2020 i ett jämförande perspektiv. Den finsk-svenska forskargruppen analyserar utvecklingen av ländernas demokratier i ett spänningsfält mellan tre drivkrafter: de egna politiska kulturerna, geopolitikens förskjutningar och världsekonomin utveckling, som har drivits fram av teknologiska omvälvningar och förändringar i den industriella arbetsfördelningen.

Ca 320 s., häftad, cirkapris 26 euro, utkommer i februari. ISBN 978-951-583-422-5

ANNA MÖLLER-SIBELIUS

Dikt och ideologi

Gösta Ågrens, Lars Huldéns och Claes Anderssons 1960–1970-tals poesi

Boken lyfter fram en färgstark men förbisedd fas i den finlands-svenska poesins historia utifrån tre centrala författare under 1960- och 1970-talen: Gösta Ågren, Lars Huldén och Claes Andersson. Ett viktigt tema är motsättningen mellan socialt engagemang och poesins genrekrav, och Anna Möller-Sibeliuss visar att den konflikten är produktiv.

I kontextualiserande diktanalyser tar hon upp förtrosliv, mentalvård, tv-program, kärnvapenhot, demonstrationståg och blasfemiska Jesus-dikter. Dessa ämnen krävde ett nytt formspråk och stimulerade till experiment och kommunikation med läsaren. Analyserna nyanserar samtidigt bilden av dessa årtionden genom att återknyta till en idealistisk tradition och blicka framåt mot en socialkonstruktivistisk syn.

Ca 300 s., häftad, illustrerad, cirkapris 25 euro, utkommer i maj. ISBN 978-951-583-424-9

TOPELIUS 200

Seminarium

ZACHARIAS TOPELIUS 200 ÅR

Välkommen att delta i SLS jubileumsseminarium om Zacharias Topelius fredagen den 12 januari klockan 13.00 på Helsingfors universitet, auditorium XII.

Henrik Edgren, utbildningshistoriker, Uppsala universitet
Derek Fewster, universitetslektor i historia, Helsingfors universitet
Matti Klinge, emeritusprofessor i historia
Mona Forsskåhl, professor i nordiska språk, Helsingfors universitet
Henrik Meinander, professor i historia, Helsingfors universitet
med flera medverkar.

Samtidigt presenteras SLS nya Topeliusutgåvor av *Naturens Bok* och *Boken om Vårt Land* (utg. **Magnus Nylund**) och *Föreläsningar i geografi och historia* (utg. **Jens Grandell**).

För anmälan och mera information, se www.sls.fi.

Föredragsserie våren 2018

Under våren 2018 uppmärksammar vi **Zacharias Topelius 200-årsjubileum** och **minnet av inbördeskriget och det dramatiska året 1918**. Föredragskvällarna hålls i auditoriet i SLS hus på Riddaregatan 5 i Helsingfors **den 12 februari, den 12 mars, den 9 april och den 14 maj**, samtliga gånger **kl. 18–20**. Man kan också följa med föredragen på SLS webbplats **www.sls.fi**.
Se närmare om programmet på webbplatsen.

Välkommen!

VETEN - SKAPENS

STADSEVENEMANGET FÖR VETENSKAP

intar Kronohagen 18.1.2018!

Programmet hittar du på:

WWW.TIETEIDENYO.FI

NATT

#Vetenskapesnatt

#Tieteidenyö

KULTUR MÖTER NATUR 18.1.2018, kl. 18–ca 21

Svenska litteratursällskapet i Finland, Riddaregatan 5, Helsingfors

Under Vetenskapens natt möts humaniora och naturvetenskaper på SLS. Nya perspektiv och forskningsrön lyfts fram i intervjuer och diskussioner om hav, fästingar, växter, djurförflyttningar, fåglar – och människor.

PROGRAM

Marinbiologen, professor **Erik Bonsdorff** (Åbo Akademi), *Havet i människans tidsålder*

Historikern, docent **Laura Hollsten** (Åbo Akademi), *Pehr Kalms iakttagelser av möten mellan människor och djur i det koloniala Nordamerika*

Etnobiologen, FL **Ingvar Svanberg** (IRES, Uppsala universitet), *Fåglar med budskap – om folklig ornitologi*

Arkeobotanikern, FD **Jens Heimdahl** (Arkeologerna, Statens historiska museer, Stockholm), *Växter och växtbruk i de medeltida städerna*

Historikern och entomologen, docent **Lena Huldén** (Helsingfors universitet), *Hundrafyrtio år av fästingar*

Intervjuare:

Annika Luther, lektor i biologi, geografi och humanekologi vid Tölö Gymnasium

Fredrik Sonck, kulturchef på Hufvudstadsbladet

***Vi önskar
alla läsare
en riktigt
god jul!***

Gymnastikläraren Maximilian Stejskal samlade som stipendiat för SLS folkliga lekar och styrkeprov under åren 1929–1948. Arbetet resulterade i elva samlingar – sammanlagt 2 215 sidor text och 442 fotografier.

Annandag jul 1937 reste Stejskal på fältarbete till Korsnäs. Här fotograferade han bland annat hur det gick till att "Dra upp hakan på åsen". Foto: Maximilian Stejskal. SLS arkiv.

Prenumerera på SLS nyhetsbrev!

SLS nyhetsbrev innehåller information om det senaste som pågår inom SLS – från boknyheter till forskningsrön och pärlor ur SLS arkiv. Brevet är gratis och sänds ut per e-post med några veckors mellanrum. Sänd ett e-postmeddelande med rubriken "SLS nyhetsbrev" till adressen nyhetsbrev@sls.fi. Din prenumeration bekräftas med ett svarsmeddelande.

Vill du bli medlem i SLS?

Du kan ansöka om medlemskap via sällskapets webbplats www.sls.fi eller genom att skicka in en ansökan till adressen nedan. Som medlem får du SLS medlemstidning *Källan*, årsboken *Historiska och litteraturhistoriska studier* gratis samt 50% rabatt på ett exemplar av varje bok i SLS skriftserie (om ej annat anges). Medlemsavgifter: årsmedlemmar 20 euro, ständigt medlemskap 800 euro.

Beställ Källan gratis!

SLS medlems- och informationstidskrift *Källan* utkommer två gånger om året. Du kan beställa hem gratis exemplar av *Källan* eller prenumerera kostnadsfritt på tidskriften. För beställningar, skriv till info@sls.fi eller ring 09 618 777.

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

PB 158, 00171 Helsingfors
(besöksadress: Riddaregatan 5, Helsingfors)
Öppet vardagar 9.00–16.00

SLS I VASA

Handelsplanaden 23, 65100 Vasa
Öppet tisdag–torsdag 10.00–16.00

Tfn 09 618 777 (gemensam växel)
info@sls.fi www.sls.fi